

SLOVENSKI ČEBELAR

75

1873 ZAČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA

ANTON JANŠA
1734—1773

VSEBINA

Martin Mencej: Svcčanosti jubilejnega leta so se začele na Dunaju v mesecu maju — Na svidenje avgusta na Breznici	193
France Guna: Breznica — višek jubilejnih slovesnosti	199
Program spominskih slovesnosti na Breznici	201
Fr. Ruttner: Izsledki raziskovanja v zadnjih 25 letih na področju prahc matic in trojih zbirališč	202
Ivan Krajnc: Čebelarjeva opravila v poletni dobi	205
Lojze Kastelic: Začetek kooperativnih odnosov med trgovskim podjetjem »Medex« in čebelarji pridelovalci	208
Julij Mayer: Kako sem postal vzrejevalec	211
Ivan Krajnc: Pridobivanje medu in krmljenje čebel pri starih Slovanih	214

NOVICE IZ ČEBELARSKEGA SVETA

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Poročilo predsednika Valentinčiča na rednem letnem občnem zboru Zveze čebelarških društev Slovenije	219
Poročilo uredniškega odbora Slovenskega čebelarja na rednem letnem občnem zboru	222
XXIV. kongres Apimondie v Buenos Airesu	224

OSMRTNICE

List izhaja vsakega 1. v mesecu. Člani, ki plačujejo letno članarino 40,00 din, ga prejmejo zastonj. Izdaja ga Zveza čebelarških društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva c. 3/II, tiska Tiskarna PTT v Ljubljani.

Uredniški odbor: France Guna, Alojz Kastelic, Ludvik Klun, Martin Mencej, Boris Modrijan, dr. Nežka Snoj in Jožko Šlander.

Glavni urednik: Martin Mencej, odgovorni urednik: Boris Modrijan

Letna naročnina za nečlane 45,00 din, za tujino 50,00 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Kdor plačuje članarino v obrokih, se s prvim obrokom zaveže, da jo bo do konca leta v celoti poravnal. To velja tudi za naročnino. Številka žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva cesta: 50101-678-48636.

Telefon: 20-208

Zunanja stran ovitka delo Viliija Kožarja, podoba A. Janše akad. slikarja B. Jakca

Skupina udeležencev na svečanosti na Dunaju pod spominsko ploščo A. Janše v Augartnu z našim veleposlanikom v Avstriji Mitjo Vošnjakom. — Foto: Ciril Jalen

SVEČANOSTI JUBILEJNEGA LETA SO SE ZAČELE NA DUNAJU V MESECU MAJU — NA SVIDENJE AVGUSTA NA BREZNICI

MARTIN MENCEJ

V udobnih avtobusih se je v zgodnjih jutranjih urah 5. maja peljalo okoli 300 slovenskih čebelarjev in prijateljev čebel v prestolnico ob plavi Donavi. — Posebno pozornost je zbudila folklorna skupina.

Kdo se ne bi veselil sobotnega majskega jutra, ki se je ves kopal v zelenju in cvetju, vmes pa so ptičji zbori peli hvalnico vzhajajočemu soncu. V takem razpoloženju so v zgodnjih jutranjih urah 5. maja drveli avtobusi po

gorenjski magistrali in se vzpenjali po ljubeljskih serpentinah proti Koroški, drugi pa čez Štajersko proti Gradcu.

V udobnem sedežu se ti vsiljuje vizija »velike cesarske ceste«, kakor jo je imenoval naš veliki Prešeren, ki je nje-

ga dni vodila iz Ljubljane v stikališče vseh cest, katere so vezale prestolnice vseh zaslužjenih narodov in dežel z glavnim mestom mogočne avstroogrške monarhije. Da, če bi spregovorila ta nekdanja cesta, katero je nadomestila šele sredi preteklega stoletja »železna kača«, bi vedela povedati o vseh tistih usodah, izpolnjenih in neizpolnjenih upih in pričakovanjih, ki so jih po tej cesti nosili v svoji zavesti naši ljudje, ko so šli iskat v cesarsko mesto eni milosti in pravic na cesarski dvor, drugi učenosti na tamkajšnje visoke šole in zavode, tretji zopet... Kdo ve, kaj bi vse povedala cesta o ljudeh, ki so potovali po njej v nekdanjo prestolnico.

Med temi je pred več kot 200 leti pešočil čez Karavanke tudi mladi Kuharjev Tone iz Breznice z globoko željo in gorenjsko vztrajnostjo, da razvije svoje naravne darove na tamkajšnji risarski in rezbarski akademiji, izpopolni svoje že pridobljeno znanje in postane iz tlačana svoboden ustvarjalec. Ni se lahko vživeti v misli, čustva, načrte, upe in dvome kmečkega fanta, ki je oprtan s popotno culo, v katero ni mogla dati mati kaj več kot popotnico z domačimi jestvinami in pobožnimi željami, ko je od doma zakorakal v neznano in negotovo. Zagotovo si pa ni predstavljal, da ga bodo čez 200 let slavili v prestolnici med možmi, ki so vtkali v zgodovino svoje nepozabne dragulje, mu postavljali spomenike in to ne kot likovniku-rezbarju, za kar se je napotil po veliki cesti, ampak kot čebelarju reformatorju, učitelju in piscu.

Po osmih urah vožnje se odpre panorama nekdanje vsemogočne prestolnice, katere zunanja podoba se bistveno ni spremenila izpred petdesetih let, ko je usahnil dotok gmotnih in kulturnih dobrin narodov in dežel, ki so skoraj tisoč let živele pod krono dvo-glavega orla. Iz takih in podobnih misli te prebudi vodič — dober poznavalec vseh pomembnejših nadrobnosti tega

mesta, dokler se ne zaustavimo pred stavbo Schwechatenhof, kjer ima ta dan Avstrijska zveza čebelarjev svoj občni zbor, ki ima bolj podobo proslave in uvod za skupne svečanosti prihodnjega dne.

Zvečer je v dvorani te zgradbe srečanje naših in avstrijskih čebelarjev. Ob tej priložnosti je podelil predsednik Avstrijske zveze čebelarjev priznanja in diplome predsedniku ZČDS Valentinu Benedičiču in tajniku Borisu Modrijanu ter vzrejevalcema matic Alojzu Bukovšku in Cirilu Jalnu. Med navzočimi je tudi 25 brhkkih deklet in zastavnih fantov iz Nemilj na Gorenjskem v narodnih nošah. Vodi jih čebelar Jože Šolar. S svojim nastopom, izbranim programom narodnih plesov, je ta folklor-na skupina kulturno umetniškega društva v Nemiljah popestrila prijateljski večer čebelarjev in pripomogla do pravnjega razpoloženja za prihodnji dan.

Glavna svečanost je bila v Augartnu dne 6. maja

Če se je v soboto Dunaj dušil v sončni pripeki, je nedeljsko jutro ohladil zastor prozornih oblakov.

V farni cerkvi sv. Leopolda, kjer je imel ob 8. uri mašo in za to priložnost izbrano pridigo konzistorialni svetnik Gustav Granitsch, je isti posvetil

in prižgal dve za to priložnost posebej izdelani in okusno dekorirani sveči. Iz cerkve sta nesla sveči v sprevodu po dva avstrijska in dva slovenska čebelarja na posebnem nosilu, na katerem je bil tudi panj s čebeljimi pridelki in

Na poti v Augarten

gorenjskimi medenimi kruhi. Sprevod se je ustavil v Augartnu pred spominsko ploščo posvečeno Antonu Janši.

Tu so se zbrali poleg čebelarjev predstavniki oblasti avstrijske zvezne vlade, jugoslovanski poslanik na Dunaju Mitja Vošnjak, predstavnik mednarodne federacije čebelarških organizacij — Apimondie Justin Proos iz Luksemburga in drugi.

Predno je začel spominsko svečanost predsednik Deželnega združenja čebelarjev mesta Dunaja Johan Schrenk in pozdravil navzoče goste, je zapel pevski zbor Jung Wien pesem: Prijateljem.

Svečani govor in odkritje temeljito prenovljenega reliefa je imel predsednik Avstrijske zveze čebelarjev **Alojz Tropper**, ki je med drugim rekel:

Avstrijska zveza čebelarjev je tu v Augartnu, kjer je ustvarjal veliki čebelarški učitelj cesarice Marije Terezije, vzdala leta 1934 za 200-letnico rojstva spominsko ploščo. Danes je ta plošča za 200-letnico smrti temeljito renovirana in bo kot taka ponov-

no odkrita. Kratko razdobje obeh odkritij kaže hkrati kratko, vendar pa nadvse plodno življenje Antona Janše.

Slovenski in avstrijski čebelarji so v svojih plemenitih nagibih proglasili leto 1973 za Janševo leto. Tako je postal Janša v današnjem času simbol partnerstva dveh narodnostnih organizacij — Slovenije, kjer je bil Janša rojen in kjer je odrasel, ter Avstrije, kjer je bil kraj njegovega plodnega ustvarjanja.

O Janši je bilo veliko napisanega, bo pa govora o tem še danes. Zato je meni prihranjeno, da bi govoril o velikem pomenu A. Janše za razvoj čebelarstva. Rad bi pa poudaril njegovo veliko zaslugo, da je spoznal pomen in daljnosežno nujnost, ki jo je imel razvoj čebeloreje za državo. Janša je bil tisti, ki ni samo uvidel pomena čebeloreje za državo, ampak je tudi pripravil cesarici ustrezne predloge. Tako vemo, da je znameniti Patent cesarice Marije Terezije o potrebi razvijanja čebeloreje, ki je izšel 1775. leta, torej že po smrti A. Janše, v marsičem prav plod njegovega prizadevanja in dela.

Seveda se je takratna družbena ureditev bistveno razlikovala od današnje. Cesarica je vladala suvereno in se ni ozirala na načela demokracije, je pa delala z dobrim namenom. Tedaj je bilo težišče gospodarske dejavnosti na poljedelstvu in gozdarstvu in temu je posvetila cesarica vso pozornost. Pri tem pa je seveda trčila na čebelarstvo. V Patentu zapisana osvoboditev čebelarstva vseh dajatev in bremen, ki je bila zahteva čebelarjev, je ogromno pomenila za nadaljnji razvoj čebelarstva.

Nato je predsednik Tropper odkril prenovljeno spominsko ploščo, na ka-

Predsednik Avstrijske zveze čebelarjev A. Tropper med svečanim govorom

teri sta vklesana podpisa Avstrijske zveze čebelarjev in Zveze čebelarških organizacij Slovenije.

Odkritju je sledilo polaganje vencev.

Pred mikrofonom je stopil predsednik ZČDS **tov. Benedičič** in najprej na kratko orisal življenjsko pot A. Janše od njegove mladosti na Breznici pa do življenja na Dunaju, kjer je odprl v drugi polovici osemnajstega stoletja novo stran v zgodovini čebelarstva in nadaljeval:

»Zveza čebelarških društev Slovenije in Deželna zveza za čebelarstvo mesta Dunaj sta se odločili, da bosta ob 200-letnici smrti Antona Janše, ki predstavlja simbol slovenskih in avstrijskih čebelarjev, skupno počastili njegov spomin s sklenitvijo pismenega dogovora o prijateljskem sodelovanju obeh organizacij in njihovih članov na strokovnem čebelarškem, kulturnem in humanem področju v smislu ciljev Mednarodne zveze združenj čebelarjev — Apimondie.

V imenu Deželne zveze čebelarstva mesta Dunaj je prebral listino v nemškem jeziku njen častni predsednik Rudolf Richter, ki je pri tem svečanem aktu poudaril: »... Prijateljsko sodelovanje naj bi prispevalo k pospeševanju čebelarstva v obeh deželah v smislu Antona Janše tako, da bi se poglobilo znanje o čebelah. Vrh tega pa naj s premagovanjem težav jezika pomaga poglobiti človeške odnose v obeh deželah.«

Sledili so pozdravni govori gostov, v katerih so poudarjali pomen Janševga dela za razvoj narodnega gospodarstva in razumnega ter prijateljskega sodelovanja obeh narodnostnih skupin, kjer lahko ravno čebelarstvo pokaže način vzajemnega prizadevanja za skupen razvoj in napredek.

Skupna vsaditev lipe pred spominskim reliefom govori, da ni Janša kot

Veleposlanik Jugoslavije Mitja Vošnjak govori na svečanosti

čebelar samo naš, ampak prav tako tudi avstrijski. Črpala pa bo svoje življenjske sokove iz zemlje, ki je bila prinešena iz kraja, kjer se je Janša rodil in iz kraja, kjer je bil pokopan. Pohvaliti je treba zamisel, da je predsednik čebelarstva družine v Breznici Anton Špendov pripeljal s seboj prst iz Janševega rojstnega kraja, kakor tudi

dunajske čebelarje, ki so pripeljali zemljo iz kraja, kjer je bil pokopan. Prav je tudi, da je bila vsajena lipa, ki hkrati simbolizira Janšev rod, saj velja lipa za slovansko drevo. Naj raste in se razvija v cveteče in duhteče drevo, ki bo spominjalo na Janšo, hkrati pa opozarjalo, da čebelarstvo ne pozna pregraj in ne meja, ki jih začrtavajo spre-

Tudi zemljo iz Breznice bo črpala lipa v Augartnu

Pevski zbor Jung Wein na proslavi

menljive politične situacije. Taka je bila želja vseh, ki so segli po lopati in vrgli zemljo njenim koreninam.

Nato so člani folklorne skupine razdelili gostom lepo aranžirane medene kruhke v obliki srca.

Za zaključek pa je pevski zbor zapel še Beethovno pesem.

Razšli smo se z zavestjo, da smo s svojo navzočnostjo prispevali svoj delež, da je svečanost uspela tako, kakor smo si to želeli na naši in na avstrijski strani. Pred slovesom od Dunaja si je večina ogledala še posebnosti tega mesta.

V smeri idiličnih dunajskih gora, kamor se razteza dunajsko predmestje in kjer si tolažijo Dunajčani v prostih dneh svoje želodce z jedačo in specializirano pijačo iz tamkajšnjih vinogradov, je stavba, ki nosi napis: Bundeslehr und Versuchsanstalt für Bienenkunde — Zvezni učni in raziskovalni čebelarški inštitut, bi rekli po naše. To ni palača in tudi ne razkošna stavba, pač pa lepo urejena ustanova z obširnim zaledjem, kjer so razpostavljeni različni tipi panjev z ustrezno opremo, kar služi v poučne in raziskovalne namene. Tu je bil pri roki dipl. inž. Hans Ruttner, ki je s svojim širokim strokovnim znanjem rade volje tolmačil vse, kar je v teh stojiščih in pasiških zanimivega in poučnega.

Medtem ko je dobrovoljni profesor tolmačil radovednim in ukaželjnim gostom tamkajšnje posebnosti, pa je na dvorišču pred stavbo zaplesala ob zvokih harmonike folklorna skupina skupaj z Dunajčani poskočne polke in lagodne valčke, gostitelj pa je z odprtimi rokami nudil dobrote v svojem bifeju. Njemu so bile namenjene tudi poslovilne besede J. Sicherla iz Kranja v imenu skupine:

»Zahvaljujemo se vam za ljubezniv sprejem in gostoljubnost. Čebele ne poznajo meja in letajo na košenice tostran in onstran meje. Mi čebelarji to najbolje razumemo. Povezava ljudi, čebel in narave ne pozna jadikovanja in naravno ravnovesje je dano za to, da se ohranijo tajnosti večnih lepote.

Z velikim veseljem smo vam pokazali nekaj naših ljudskih plesov, ki jih čuvamo kot naše ljudsko izročilo, kajti jezik, ljudska pesem, narodni običaji in ljudski plesi so najlepše kulturno bogastvo vsakega naroda.

Veselimo se, da bomo vas lahko pozdravili kot dobrodošle goste avgusta meseca na Breznici, rojstnem kraju Antona Janše na vznožju najvišje gore Karavank.«

Inž. H. Ruttner tolmači
in odgovarja na vpra-
šanja

Sonce je že zahajalo za Dunajske
gore, ko smo se morali posloviti. Še
enkrat stisk rok in glasno odmevanje

v obeh jezikih: Auf wiedersehen in
Breznica! — Na svidenje avgusta me-
seca na Breznici!

Vse priobčene fotografije
je napravil Ciril Jalen

BREZNICA — VIŠEK JUBILEJNIH SLOVESNOSTI

*Cvetoči gaj planinskih rož,
ti zibel naših slavnih mož,
o Breznica, premila vas,
ti naš ponos, Gorenjske kras!*

Le dober mesec nas še loči od dneva, ko naj bi res kar najbolj častno in spošt-
ljivo proslavili spomin našega Janše, a to prav na kraju, kjer je ta ugledni sin
slovenske kmečke matere zagledal luč sveta — v Breznici. Tu naj bi namreč slo-
vesnosti jubilejnega leta dosegle svoj višek in dostojen zaključek.

Za Breznico in okoliške vasi bo to največji praznik. Tu bo zaplamtela drago-
cena spominska sveča, ki so jo ob proslavi na Dunaju prejeli naši čebelarji od
avstrijskih čebelarjev. Zamisel jubilejne sveče kot simbola je za Janševo pro-
slavo nadvse posrečena in je vredna vsega priznanja.

Med ljudmi je namreč že dolga stoletja sveča splošno priznana ne le kot pri-
spodoba luči, svetlobe in življenja, temveč zlasti tudi kot odlična prispodoba
umnosti, duhovne razsvetljenosti, napredka in kulture. Posebno visoko pa je bila
že od nekdaj cenjena voščena sveča, ki je veljala kot najplemenitejši vir svet-

lobe. Sicer pa tudi danes — pri vsej visoko razviti tehniki in kljub vsej kemijski industriji — pristen čebelji vosek še vedno upravičeno velja kot »čebelarjevo zlato«.

Slavje, ki je pred nami, ni le stvar Breznice, Radovljice ali Gorenjske, niti ni morda samo stvar slovenskih čebelarjev, temveč je stvar vsega slovenskega naroda. Prav je, če častimo Prešerna kot našega največjega pesnika in če vsako leto doživljamo njegov dan kot naš kulturni praznik; prav je, če se spoštljivo spominjamo naših velikih mož in vzornikov, toda ravno tako pa je tudi prav, da je ime Antona Janše vklesano v srce slehernega Slovenca. Res je, da imamo Slovenci mnogo znamenitih mož, toda malo jih je, ki bi bili naš majhen narod tako častno zastopali pred zunanjim svetom kot ravno on. In zdaj je čas, da se mu za to oddolžimo.

Naša udeležba in dostojanstveno obnašanje na proslavi v Breznici naj pokažeta in dokažeta, da je današnja generacija slovenskega naroda vredna Janševe dediščine. Njegova slava ne bo nikoli ugasnila in njegovo ime ne bo nikdar pozabljeno. Prepričani smo lahko, da se bo čez sto let slavila njegova tristoletnica. Toda nas takrat ne bo več... Zato je letošnja dvestoletnica za nas edinstveni jubilej, h kateremu nas ne kliče le pieteta do slavnega rojaka, temveč naša lastna čast in ponos.

Ker je Janša čebelarški strokovnjak svetovnega slovesa, bo med udeleženci na Breznici gotovo tudi precej gostov iz zamejstva, posebno iz sosedne Avstrije. To nas bo veselilo, saj nas bodo družile iste misli in ista čustva. Prišli bodo z raznih strani, nekateri zelo od daleč. Za marsikoga bo potovanje združeno s trudom in stroški. Slovenci smo torej k udeležbi še posebno poklicani, saj se bo ves jubilejni program odvijal na naših tleh, doma. Nikakor pa ni dovolj, če pridejo samo čebelarji. Prav ti naj si štejejo v dolžnost, da privedejo s seboj poleg svojcev tudi čim večji krog svojih ožjih rojakov. Le tako se bo ime Antona Janše vrstilo in zasidrilo v vseh slojih našega ljudstva.

France Guna

Ljutomerski čebelarji so se polnoštevilno udeležili tabora v Komendi 1972. leta, zagotovo bodo udeležbo na Breznici še podvojili. Zeleti je, da bi jih posnemala tudi druga društva in družine

**ZVEZA ČEBELARSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE
VLJUDNO VABI NA SPOMINSKE SLOVESNOSTI
ANTONA JANŠE NA BREZNICI
DNE 26. AVGUSTA 1973**

PROGRAM:

Nedelja, dne 26. avgusta 1973

9. ura — zbiranje udeležencev pri šoli v Zabreznici — možnost parkiranja
9. uri 40 min. — sprevod na Breznico
10. ura — začetek slovesnosti
  1. Nastop pevcev
  2. Pozdravni govor
  3. Odkritje spomenika (predsednik zveze Valentin Benedičič), zaigra godba
  4. Slavnostni govori
  5. Pozdravi gostov
  6. Vsaditev Janševe lipa — pesem »Lipa zelenela je . . .«
  7. Branje listin v slovenskem in nemškem jeziku
  8. Podpisovanje listin o prijateljskem sodelovanju — vmes nalahno igra godba
  9. Podelitev priznanj
  10. Nastop pevcev
  11. Godba
  12. Zaključek

Po 15. uri srečanje in slovo od gostov v čebelarstem muzeju v Radovljici.

Nastopijo: pionirska folklorna skupina DPD »Svoboda« Javornik — Koroška Bela in pevski zbor iz Podnarta.

Razvrstitev sprevoda od Zabreznice na Breznico:

1. konjeniki z zastavo, 2. godba, 3. prapori, 4. predstavniki čebelarskih organizacij, 5. narodne noše, 6. gasilci, lovci, taborniki . . ., 7. čebelarji.

Naj ne bo čebelarste družine, ki ne bi že sedaj pripravila vse potrebno za čimbolj množični obisk velikega slavja v Breznici, da bo imela svečanost za 200-letnico smrti evropskega čebelarste preporoditelja in velikega sina našega naroda zares vsenarodni značaj. Posebno bodo dobrodošle narodne noše in folklorne skupine.

IZSLEDKI RAZISKOVANJA V ZADNJIH 25 LETIH NA PODROČJU PRAHE MATIC IN TROTIH ZBIRALIŠČ

FR. RUTTNER, ZV. REP. NEMCIJA

Paritvena biologija je eno od najzanimivejših poglavij čebeloreje — to poglavje pa smo morali v zadnjih petih letih popolnoma na novo predelati. Poglavje pa ima zelo dolgo predzgodovino: Skoro točno pred 200 leti je Slovenec Anton JANŠA, prvi čebelarški učitelj na svetu, uradno imenovan od modre cesarice Marije Terezije, opisal in tudi pravilno tolmačil svatbeni polet matic. Njegova knjiga »Popoln nauk o čebeloreji« je bila leta 1775 tiskana na Dunaju, JANŠA pa je umrl že leta 1774 (pravilno leta 1773, op. prevajalca), star komaj 33 let (pravilno 32 let, op. prevajalca). Torej morajo njegova opazovanja izvirati vsaj iz leta 1772.

JANŠA je že vedel, da je praha matic nekaj obveznega. »Mlada matica ne leže čebelne zalege, dokler ni oplojena. Oplojitev pa se dogaja le v zraku.« Eksperimentalni dokaz, da je praha matic res potrebna, je doprinesel Francois HUBER iz Ženeve (1750—1830). Ugotovil je namreč, da matice nikdar ne zalegajo oplojenih jajčec, če jim zabranimo izlet, temveč da po nekaj tednih začnejo zalegati le trotjo zalego.

Ob tem času je nekako morala nastati trdovratna bajka, da se matica pari le enkrat. JANŠA tega vprašanja ne razpleta, govori le o nujnosti opraitve kot pogoj, da matica zalega. Francois HUBER pa govori pri trojih le v ednini. Opazoval je sicer pri dveh maticah, da sta se vrnili s poleta dvakrat s svatbenim znakom, pa je razlagal pojav, češ prvi polet je bil brez uspeha. Jasneje se izraža BERLEPSCH. V njegovi znameniti knjigi »Čebele in njihova vzreja na premičnem satju« (3. izdaja, 1866), ki vsebuje mnogo dragocenih podatkov o paritvi, o oddaljenosti paritve in tudi

o večkratnih znakih paritve, pa nosi v VI. poglavju naslov »Enkratna oplojitev matic«. Morda bi morali BERLEPSCHU pripisati, da je monogamija matice postala težko ovrgljiva dogma.

Več kot 100 let je ostalo neizpremenjeno znanje o paritveni biologiji matic. Ko smo pred 25 leti v Lunzu začeli z vzrejnim delom, smo izhajali iz tehle takrat veljavnih domnev:

1. Matica se praši le z enim trotom.

2. Razdalja 3—4 km od najbližjega čebelnjaka popolnoma zadostuje za izolacijo plemenske postaje.

Na teh osnovah je slonelo takrat drago organizirano vzrejno delo. Te domneve so bile tudi povod, da smo smatrali čebelo kot zelo prikladen genetični poskusni predmet. Naslednja leta pa so nas poučila, da sta bili obe domnevi napačni. Izgleda namreč, da takrat zastavljeni učni proces še danes ni povsem zaključen.

Poizkusi o dednosti kubitalnega indeksa so nam pokazali, da domneva o monogamiji matice ne more povsem držati. Ob tem času so tudi v Evropi že postali znani poskusi ROBERTSA (1944) o večkratni paritvi matic (o podobnih poskusih PARINOVA v Sovjetski zvezi, ki so bili objavljeni že leta 1935, smo zvedeli šele pozneje). Toda vse to ni zadostovalo, da bi v Evropi omajalo vero v monogamijo matic. Nastal je oster znanstveni spor, predvsem med FYGOM in GONTARSKIM na eni strani, ter ARM-BRUSTERJEM na drugi strani. Ta spor je bil tudi neposredni povod, da smo se v Lunzu začeli ukvarjati z vprašanjem, ki je ležalo za nas sicer popolnoma ob strani. Gotovo ne bi bilo težko,

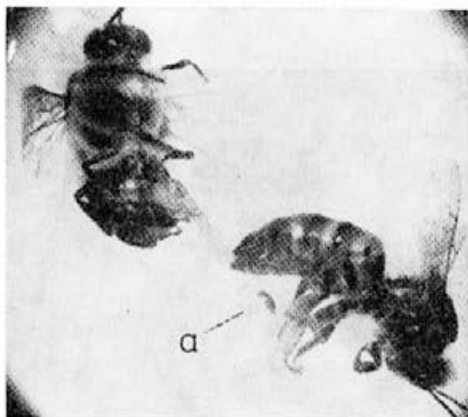
da bi s samim eksperimentom dobili pravičen odgovor.

V skupnem delu smo leta 1953 v Lunzu dokazali, da se je skoro polovica mladih matic vrnila s prahe dvakrat in vsakokrat s svatbenim znakom, ter da vsak izlet povzroča prenos tretjega semena. Leta 1954 so bili izvedeni široko zasnovani poskusi na otoku Vulcano, predvsem zaradi izrednega prispevka M. ALBERA in R. JORDANA ter ob podpori avstrijskega zveznega ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo. Pri tem je bilo ugotovljeno, da se praktično vsaka matica večkrat pari in da zaradi vsakega izleta nastajajo novi potomci.

Izgledalo je, da ti poskusi popravljajo staro krivo vero, toda kmalu potem smo ugotovili, da smo tudi sami podlegli tej krivi veri: kot samoumevno smo sprejeli domnevo, da pomeni vsako svatbeno znamenje tudi parjenje z enim samim trotom. Toda TABER, TRJASKO in WOYKE (1955, 1956) so dokazali iz množine sperme, ki so jo prinesle matice in iz pregleda potomstva, da se matica že na enem samem izletu spari v povprečju nekako s 6 troti (v posameznih primerih celo z bistveno večjim številom). TRJASKO je poskušal podati tudi pojasnilo o odstranitvi svatbenega znaka med letanjem pred drugo sparitvijo (kar pa še danes ni povsem utrjeno). Drugi trot naj bi pri izbušenju spolne trobe odstranil z dlačicami na temelju trobe znak prejšnje sparitve. Velika množina semenja, ki ga je matica sprejela, se v naslednjih 24 urah iztisne skozi nožnico na prosto. Le 10 % semenja pride v semensko mošnjico — seveda od vsakega trota nekaj.

Kako poteka parjenje, je nazorno opisal GARY. Matice privabljajo trote s pomočjo seksualne snovi, ki je zelo podobna matični snovi (Queen substance = 9 okso-decenska kislina), ki jo izločajo matične čeljustne žleze. Privlačnost matice se uveljavlja le na prostem in v določeni višini nad zemljo (pač po

okolščinah med 3 in 30 m). Kot poseben dražljaj za združenje vpliva letalno gibanje — in kot zadnja spodbuda še — zevajoča spolna odprtina.

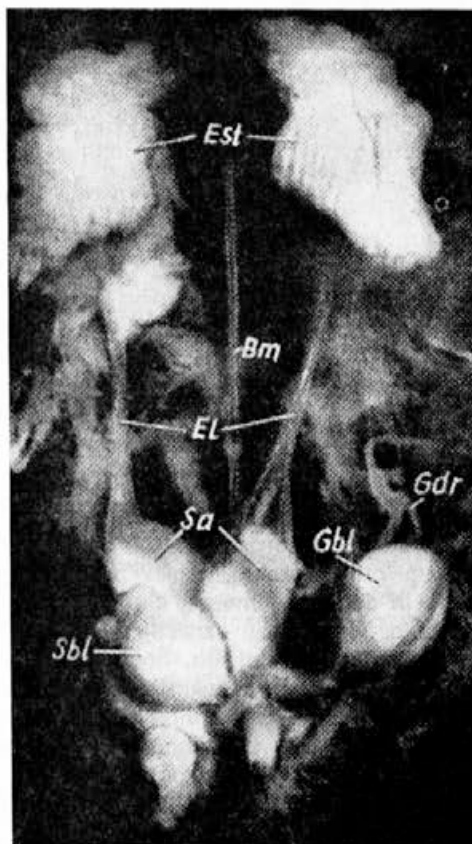
Matica in trot v kopuli. a) = prejšnji svatbeni znak

S pomočjo matic ali sintetične matične snovi, ki so pritrjene na balončke ali na dolge prekle, lahko privabimo trote in določamo mesta, kjer se spretavajo. Trote lahko označujemo bodisi po okoliških čebelnjakih, bodisi da jih lovimo na prostem in tako lahko določamo smer njihovega letanja in tudi oddaljenost. V dobi zadnjih 8 let smo v Lunzu označili nad sto tisoč trotov v panjih in nad 30.000 trotov, ki smo jih ulovili na prostem.

S temi poskusi smo ugotovili, da z matico lahko na nekaterih mestih privabimo le zelo redke trote, medtem ko na drugih mestih naletimo na množico trotov. Ta mesta so jasno začrtana in vsako leto na istem kraju. Označujemo jih kot »trotja zbirališča« in velja zanje naslednja opredelitev:

1. Navzočnost velikega števila trotov neodvisno od navzočnosti matice.
2. Stalnost mesta v teku ene razvojne dobe ali v teku več let.

Označbo trotje zbirališče je v tem smislu najprej uporabil P. JEAN-PROST (1958), ki je več takih mest opazoval skozi vrsto let v južni Franciji in v Centralnem masivu. Ugotovitev o sodelovanju dedno utrjenih odzivalnih lastnosti

Matica, preparirana po sprašitvi

na spolne snovi (odzivanje na določene dražljaje v določeni višini in na določenih mestih) zahteva vse zamotanejšega usklajevanja kot samo domneva o delovanju feromona (privabljanje z določenimi vonji).

Na podlagi obsežnih poskusov smo dosegli naslednje uspehe:

1. Troti se orientirajo po točkah na obzorju, pri čemer je močno privlačno oblikovno nasprotje. Trotje letajo v različne smeri različno močno. Kaj pa trote zadržuje na določenih mestih, doslej še nismo mogli ugotoviti. V posameznih primerih se vidi, kot bi termika igrala važno vlogo.

2. Na zbirališča v oddaljenosti 4 km od panja letajo trotje še zelo pogosto, na 6—7 km oddaljena zbirališča pa le posamično. Pri tem preletavajo trotje tudi od 800 do 1000 metrov nadmorske višine.

3. S pomočjo genetsko označenih matic in trotov smo določali mesta parjenja. Matice so se prašile v povprečju nad 2 km daleč, maksimalno pri 5 km oddaljenosti od svojega panja. Ugotovili pa smo večje število parjenja, pri katerih so se matice in trotje srečavali iz daljave 7 km. Matice se zelo redko prašijo v neposredni bližini zbirališča. Izjema so bila le posamezna mesta v ozkem koncu doline. Domnevamo, da se večina matic spraši na trotjih zbirališčih, vendar to še ni dokončno dokazano. Do enakih zaključkov je prišel tudi BÖTCHER (1967). Matice, ki smo jih spuščali izven trotjih zbirališč, so težje našle svoje domovanje, kot matice, ki smo jih spuščali na zbirališčih.

Lov na trote

Doslej smo torej zelo podcenjevali letalske zmožnosti matic in trotov. Možnosti, da bi na evropski celini našli mesto za zanesljivo kontrolo parjenja, so zelo majhne. Presoja paritvene biologije (večkratno parjenje, trotja zbirališča, paritvene razdalje) je odločilno vplivala na praktično vzrejo matic. Dosedanji

uspehi nas silijo v nujno doslednost, da se za ohranitev in izboljšanje rejnih rodov poslužujemo v prvi vrsti umetnega osemenjevanja mladih matic.

Predavanje na mednarodnem simpoziju Lunz v Avstriji avgusta 1972.

Prevedel Julij Mayer

ČEBELARJEVA OPRAVILA V POLETNI DOBI

IVAN KRAJNC

Sodobno čebelarstvo pravi, da je julij čas čebelarške žetve. Torej med moramo po končani travniški paši iztočiti. Kako točimo, na tem mestu ne bi omenjal, temveč bi rad povedal, da je tudi v juliju možno, da čebele rojijo. Roji v tem mesecu pa so za čebelarja celo nadloga, ker se taki roji le redkokdaj brez čebelarjevega poseganja preživijo do spomladi. Najbolje napravimo, če take roje vrnemo nazaj panjem, ki so izrojili, in sicer jih vsadimo v medišče. Matično rešetko zapremo, a gornje žrelo panja pa odpremo. Ko je matica dobro zalegla, pa obe družinici združimo. Pri nakladnih panjih si pomagamo s pregradno desko.

Dalje bi rad povedal, da je dan Petra in Pavla mejnik poletja. Že v starih časih so to ljudje vedeli. Tudi mi čebelarji si oddahnemo, ko mineta ta dva svetnika. Dnevi se začnejo krajšati. Čebelje paše kopnijo. V mediščih pa se redčijo čebele. Torej doba rojev je za nami.

Čebelarji glejmo, da bodo tudi v tem mesecu čebele na dobri paši. Prevaževalci pohitite, v višjih legah, kjer malo kosijo ali pa še niso pokosili, je na livadah ogromno gorskega cvetja. Tudi buče, smiljka, bela detelja in materina dušica dajejo v tem času ob

ugodnem vremenu obilo medicine. V juliju je običajna tudi gozdna paša. Kdor nima paše, naj krmi čebele dražilno. V avgustu cvete otava, jesenska resa in žepek.

Na žalost nam je kemizacija in sodobna obdelava polj odvzela mnoge medeče rastline, in sicer: oljno repico, rdečo deteljo inkarnatko, ajdo, sončnice, buče, kokolj, graščo itd. Vse navedene in še druge neimenovane rastline izginjajo iz naših polj, čeravno so mnoge še pred 10 leti redile naše kmečko prebivalstvo.

Pridelovalci cvetnega prahu in matičnega mlečka bodo v tem mesecu končali svojo dejavnost in čebelje družine spravili v normalno stanje.

Čebelarji, prišel je čas intenzivnega čebelarjenja. Čebelarstvo idile na stalnem mestu ne pozna več. Čebelar mora seči globoko v žep, da zapolni izgube, ki nastajajo. Izgube povzročajo škropljenja krompirja, sadja in raznih drugih kulturnih rastlin. Danes mora čebelar prevažati in vse leto iskati pašo za svoje čebele.

Avgust je za čebele delopust, tako pravi stari čebelarski pregovor, ki pa drži le delno za intenzivno čebelarjenje. V tem mesecu navadno čebele preganjajo trote. Če čebelar prevažna in ko-

risti dobre paše, pa čebele držijo trote še dolgo v september. V panjih, kjer so stare matice, čebele ne preganjajo trotov do pozne jeseni.

Čebelarstvo začne avgusta. Ta mesec je za čebelarja zelo važen. Sedaj je potrebno čebelne družine pripraviti za naslednje leto. Čebele, rojene v tej dobi, ostanejo v panjih do zgodnje pomladi, zato glejmo, da bo ta rod vzrejen ob dobri beljakovinski paši. Čebele in sploh vsi mrzlokrcvi skladiščijo za zimo beljakovine v notranjosti svojih teles. Za zimo čebela ne rabi maščob — ogljikovih hidratov, ker si je v toplem poletju predelala trsni sladkor v med (disaharide v monosaharide). Te si je shranila in pokrila v satovju tako, da pozimi ne troši kislin in telesne toplote za predelavo hrane. Pozimi se čebelja družina strne v gručo, ki ima obliko krogle. V notranjosti krogle je veliko pomanjkanje kisika, imamo pa v njej na pretek ogljikovega dvokisa, to je plina, ki ga tudi mi izdihavamo. Ogljikov dvokis čebele omoti skoraj do mrtvila. V času, ko je hujša zima, je krogla bolj tesno zbita in v krogli je še več ogljikovega dvokisa, tako da v spanju-mrtvilu čebele manj presnavljajo in se manj starajo. Čim se otopli, se samodejno krogla širi in v notranjost prodira več svežega zraka — kisika. Gorenje in toplota se večja in sorazmerno temu se večja v panju življenje. V nobenem življenju ni stalnosti, ampak so le spremembe povsod večne. Delo daje vsakemu bitju pogoje obstoja in ravno to delo uniči vsako živo bitje. Ko dogori, ugasne kot cigareta. Tako je tudi s čebelo in od tod tudi razlaga, da živi matica toliko več kot čebela. Pomanjkanje kisika v panju in minimalno gibanje — letanje zunaj panja daje kraljici dolgo življenje.

Torej toplokrcvi pozimi rabijo ogromno toplote, da preživijo, zato se tudi zredijo. Značilno je, da postajajo vsa živa bitja, čim bolj se pomikajo proti severu, bolj okrogla in okončine

jim postajajo krajše, medtem ko gremo proti ekvatorju, vidimo, da bitja postajajo tanjša in okončine daljše, torej čebele z juga imajo daljše rilčke. Mrzlokrcvem to ni potrebno, da bi za zimo hranili maščobe. Oni takrat rabijo beljakovine, tj. amino kisline, ki jih varujejo pred boleznijo in za vzrejo mladega naraščaja v zgodnji pomladi, ko še v narodi ni cvetja. Beljakovine so sestavljene iz nešteto amino kislin. V cvetnem prahu čebela prinese beljakovine. Če v naravi v avgustu ni cvetja, je potrebno čebelam dati nadomestke, ki jih imamo v posnetem mleku, jajčnem prahu, sojini moki itd.

Nagon samoohranitve vелеva čebeli, da v jesenskem času skladišči hrano še posebno skrbno. Zaradi tega tudi v tem času čebela rada stika okrog tujih panjev in ropa. Gorje brezmatičnim družinam in slabičem. O tem moramo posebno dobro voditi računa. Po potrebi žrela šibkim družinam ožimo. Tudi na tihotapstvo moramo biti posebno pozorni. Zgodi se, da čebelna družina umre, čeravno je imela dovolj veliko zalogo ob koncu paše. Tiho ropanje jo je uničilo. Imamo družine, ki se enostavno ne znajo braniti.

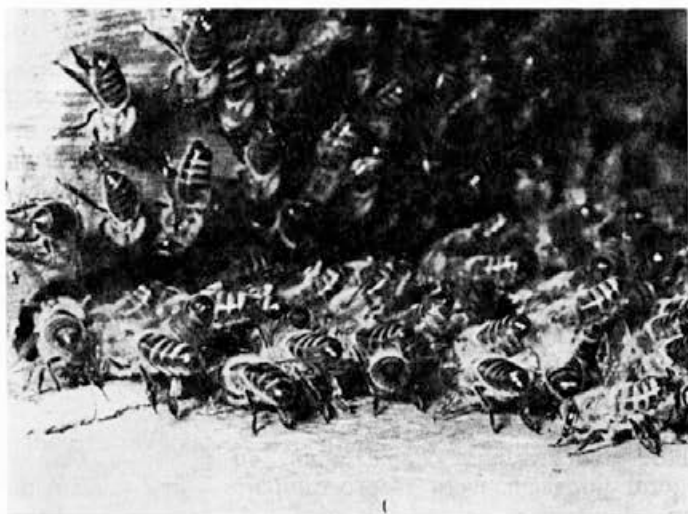
Rad bi povedal, da prevaževalci store prav, če postavijo čebele v tem letnem času tako, da bodo v popoldanskem času po možnosti v senci. Tudi na vodo ne pozabimo. Čebele, katerim ne primanjkuje vode, živijo trikrat dlje kot čebele, ki imajo premalo vode. Ugotovljeno je, da čebelnjak s 50 čebelnimi družinami porabi v tednu dni 200 litrov vode. Vročina, ki vlada v tem mesecu, zelo škoduje čebelam. Poleg tega pa ne smemo pozabiti, da je vedno potrebno, da ima vsaka čebelna družina vsaj 6 do 7 kg rezervne hrane. Le pri taki zalogi bo matica izdatno zalagala. Če te zaloge v panju ni, jo moramo dodati v obliki sirupa 1/1 (liter sladkorja na liter vode). Sirup se daje največ 1 liter na dan dobrim družinam, drugim po moči manj. Popolnoma je

zgrešeno dajati večje količine naenkrat, kot to pravijo stare čebelarke knjige. Hrana mora biti invertirana — predelana, to se pa lahko zgodi le takrat, ko se raztopina pod vplivom male kisline in male toplote čebeljega telesa spremeni trsni sladkor v grozdni in sadni sladkor. Če dajemo večje količine hkrati, odložijo čebele raztopino nepredelano v celice satovja. Tam se hrana skisa ali pa kristalizira. To je v velikih zimah pogubno za družino. Ko bi se brez kisika morala kroglja ožiti, se mora zaradi pomanjkanja kisika širiti, da družina ustvarja toploto za predelavo. Razen tega kopnijo telesne beljakovine in na pragu pomladi so to ostarele čebele, ki čakajo na skorajšnjo smrt in čebelar na neizogibno nosečo in propad čebelarstva.

Za zimo je potrebno pripraviti samo močne družine, z dovolj veliko za-

logo hrane, medu, cvetnega prahu in z dobrimi maticami. Matica je v čebelji družini jedro, okrog katerega se vrtil vse in od katerega je odvisna vsa družina. Če samo eden od teh štirih pogojev zataji, uspeh naslednje leto izostane.

Za zimsko zalogo moramo poskrbeti pravočasno. Prav je, da dodamo čebelar pravočasno toliko sladkorja, da jim bo spomladi ostal pravi med. V medu se nahaja element rasti, tj. težka voda, ki jo med drugim uporabljajo tudi v atomski industriji. Težka voda (divterij) sodeluje pri presnavljanju v organizmih (metabolizem). Za vzgojo zdravega rodu v panju je torej potreben med zato, da dobimo zdrave čebele, ki bodo dobro in pravilno raščene in bodo pozneje sposobne, dobre in pridne delavke.

V vročih poletnih mesecih je potrebno temeljito zračenje panjev.
Foto: J. Skok

POROČILA O GOZDNEM MEDENJU

bo Zveza objavljala na objavnih deskah v veži na Cankarjevi 3, v časopisu Delo, o večjih donosih tudi po radiu v kmetijskih nasvetih ob 12. uri 30. Lahko nas pokličete tudi prek telefona št. 20-208 vsak dan ob 10. uri in dobili boste najnovejše podatke o medenju. Opažovalnice pa prosimo, da nam sporočijo intenzivnejše medenje telefonično na 20-208.

Tajništvo

ZAČETKI KOOPERATIVNIH ODNOSOV MED TRGOVSKIM PODJETJEM »MEDEX« IN ČEBELARJI PRIDELOVALCI

LOJZE KASTELIC

Za slovensko čebelarstvo so značilna majhna čebelarstva z največ 20 do 30 panji. Upravljajo jih ljudje najrazličnejših poklicev, kateri si s povprečnim 8 do 10-kilogramskim pridelkom medu po panju le delno pokrivajo svoja vlaganja v čebelorejo in jim je čebelarjenje bolj v veselje, kot pa v korist. Med njimi so redki taki čebelarji, ki so uspeli bodisi z načrtnim prevažanjem ali s specializiranim pridelovanjem napraviti svoje čebelarjenje donosnejše, z več ali manj rednim dohodkom.

Ta čebelarstva so med seboj dokaj čvrsto povezana v Zvezi čebelarskih društev za Slovenijo, ki ima razpredeno mrežo svojih družin in društev v vseh predelih naše republike. Zaradi dolgoletnega zanemarjenja od strani družbe pa so ostala brez ustreznih pospeševalnih, oziroma znanstveno raziskovalnih ustanov.

Nasproti takemu stanju v slovenskem čebelarstvu se je v zadnjih letih razvilo mogočno trgovsko in predelovalno podjetje MEDEX, ki se je s svojimi predelovalnimi kapacitetami in skoraj po vsem svetu razprostranjeno prodajno mrežo že uvrstilo med največja tovrstna podjetja v Evropi. Hkrati je postalo tudi največji porabnik in kupec vseh čebeljih pridelkov v naši in delno tudi v sosednjih republikah. S tem v zvezi si je že od vsega začetka prizadevalo, da bi se na teh področjih organiziralo tako pridelovanje čebeljih pridelkov, ki bi lahko v čimvečji meri zadostilo potrebam poslovanja.

Poudarek teh prizadevanj je bil predvsem na pridelovanju tistih čebeljih pridelkov, za katere imamo slovenski čebelarji najboljše pogoje in največ možnosti. To so predvsem pridelki matičnega mlečka in cvetnega prahu. Zavoljo pestrosti rastlinskega sveta in obilice zlahkega kostanja, ki daje izredno poživilen cvetni prah, sta ta dva pridelka že zaslovela kot izredno kakovostna prav s področja naše republike.

Poskus, da bi se pridelovanje navedenih pridelkov organiziralo preko obstoječih čebelarskih društev in družin, ni povsem uspel. Zaradi pomanjkanja ustreznih pospeševalcev in še nedograjenega čebelarskega izobraževalnega centra tudi Zveza čebelarskih društev za Slovenijo, na katero se je obrnilo podjetje MEDEX, ni sposobna v tem času še organizirati ustreznega pridelovanja pri svojih članih, niti ga strokovno voditi. Zato podjetju ni preostalo drugega, kot da organizira in razplete lastno mrežo pridelovalcev v kooperacijskem razmerju.

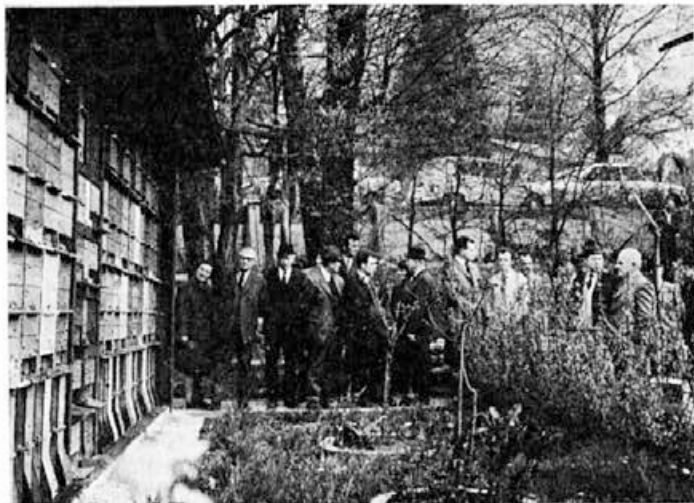
V ta namen je povabilo k sodelovanju vse čebelarje pod zelo ugodnimi kreditnimi in ostalimi pogoji. Hkrati jim je zagotovilo tudi strokovno pomoč. Povabilu se je odzvalo lepo število čebelarjev, ki bi bili pripravljeni preusmeriti svoja čebelarstva v pridelovanje matičnega mlečka in cvetnega prahu. Mnogi med njimi pa so bili brez ustreznih strokovnih usposobljenosti, ki je potrebna za preusmeritev in ki bi

zagotovila pridelovanju učinkovitost ter rentabilnost.

Pokazala se je potreba po izmenjavi izkušenj med obstoječimi pridelovalci, ki so že pridobili tehnologijo pridelovanja in novimi člani. V ta namen je

podjetje MEDEX organiziralo pri svojem čebelarju v Vikrčah strokovno posvetovanje, na katerega je povabilo vse tiste, ki so sklenili s podjetjem kooperacijsko pogodbo. Na tem posvetovanju naj bi z izmenjavo izkušenj in strokov-

Del udeležencev — kooperantov na posvetovanju pred čebelnjakom, v katerem je bil praktični del posvetovanja

nimi napotki načrtali osnovne smernice pridelovanja matičnega mlečka in cvetnega prahu.

Posvetovanja se je udeležilo nad 50 čebelarjev kooperantov. Po določenem programu se je najprej razpravljalo o rentabilnosti pridelovanja. Opisanih je bilo več načinov, po katerih lahko pridelujemo matični mleček z večjim ali manjšim gospodarskim učinkom. Tako lahko pridelamo sorazmerno velike količine mlečka po dražjem postopku; po cenejšem, po katerem pridelujemo matični mleček kot vzoredni pridelek, pa ga pridelamo le manjše količine. Po tem pravilu sta se izkristalizirali dve možnosti: ali organizirati pridelovanje pri manjšem številu čebelarjev, ki bi lahko pridelali večje količine mlečka po dražjem postopku, ali pa k pridelovanju pritegniti večje število čebelarjev, kateri bi po cenejšem postopku pride-

Kooperanti so na posvetovanju prejeli tudi lončke za matični mleček in vzorce umetnih matičnikov ter ostalega pribora

lali prav toliko mlečka, vendar manj po pridelovalcu.

Po teoretičnem delu posvetovanja so si udeleženci lahko tudi praktično ogledali celoten postopek pridelovanja. Najprej jim je bila prikazana izdelava umetnih matičnikov, kakor tudi ostalih pripomočkov in pribora. Zatem je sledilo cepljenje ličink, odvzemanje matičnikov z mlečkom iz panjev ter njihovo praznjenje. Na ta način so si udeleženci lahko napravili sliko vsakodnevnega dela v zvezi s pridelovanjem matičnega mlečka in cvetnega prahu.

Posvetovanja so se udeležili čebelarji iz vseh predelov naše republike, kar je še posebno razveseljivo, saj se bo preko njih lahko razširilo kooperacijsko sodelovanje s podjetjem MEDEX na celotnem področju Slovenije, hkrati pa populariziralo pridelovanje konjunktturnih pridelkov med ostalimi čebelarji. Zelo pomembno je tudi zagotovilo prisotnega uslužbenca MEDEX-a, da je to posvetovanje šele začetek in da misli podjetje podobne shode še pripraviti. To bo vsekakor v veliko pomoč pridelovalcem kooperantov, ki se bodo na takih sestankih seznanili z najučinkovitejšimi in najcenejšimi postopki pri-

delovanja. S tem pa si bo tudi podjetje zagotovilo zadostne količine kvalitetnih in cenjenih pridelkov za svoje poslovanje.

Že na tem prvem shodu čebelarjev kooperantov je bila izražena želja, da bi se ustanovil samoupravni organ kooperantov, ki bi s podjetjem sodeloval tako pri organizaciji pridelovanja, kakor tudi pri formiranju cen in drugih medsebojnih vprašanjih. To naj bi bil nekakšen Svet kooperantov, katerega člani bi bili najboljši pridelovalci. Interese kooperantov pa bi lahko zastopali določeni pridelovalci tudi v že obstoječih samoupravnih organih podjetja MEDEX. S tem pa bi kazalo pričakati, da bi se iz vrst čebelarjev pridelovalcev izdvojili najboljši, kateri bi lahko dostojno zastopali ostale.

Tako znasnovani začetki kooperativnih odnosov med podjetjem MEDEX in čebelarji pridelovalci so vsekakor velik korak k načrtnemu gospodarjenju pri obstoječih čebelarstvih, pritegovanju mladih v vrste čebelarske družbe in pospeševanju pridelovanja novih čebelnih pridelkov, ki odpirajo nove vidike v čebeloreji.

Čebelnjak z različnimi sistemi panjev, pri katerem je bilo posvetovanje Medexovih kooperantov

KAKO SEM POSTAL VZREJEVALEC

JULIJ MAYER

Leta 1921 sem stopil v čebelarstvo organizacijo. Z velikim zanimanjem sem prebiral anatomijo čebel. Nabavil sem primerno množico povečevalno steklo, da sem lahko na čebelnem telesu sledil, o čemer je bilo govora. S pinceto sem premetaval mrtve čebele, da sem našel opisane posebnosti. Kako sem bil srečen, ko sem jih gledal povečane iz naravne velikosti! Kako so se čudili stari čebelarji in zmajevali s sivo glavo, ko sem jim kazal slike v Slovenskem čebelarju. In kako so šele strmeli, ko so isto stvar s povečevalnim steklom lahko opazovali na čebeli! Razgovora ni bilo ne konca ne kraja. Mene pa je presunilo spoznanje, kako je narava modro ustvarila čebeli posamezne dele, da bi vzdržala v težkem boju za obstanek.

To leto me je pod božičnim drevescem razveselilo ženino darilo »Alfonsus — Lehre von der Bienenzucht« (Učna knjiga o čebelarstvu). Razume se, da sem poglavje za poglavjem z isto vnmemo predeloval, kakor anatomijo čebelnega telesa. Knjiga mi je odkrivala nove skrivnosti in me uvajala v nova poglavja čebelarstva dejavnosti. Postala je za dolgo časa vesten svetovalec v neznanjih pojavih mojega čebelarjenja.

Zelo poučen se mi je zdel shematični prikaz razvoja vseh treh zastopnikov čebelne družine: matice, čebele in trota. Pozneje sem to tabelo povečal in nalepil na platno ter opremil. Dolga leta me je nato spremljala na predavanjih po širni Sloveniji.

Od nekdaj sem ljubil naravo. Z velikim veseljem sem se oziral po pisanih cvetovih pestrih travnikih. Z raziskovalnim zanimanjem sem zasledoval življenje žuželk in njihov razvoj. S skrbno vnmemo sem zbiral lepe metulje — pri tem pa nisem mislil, da jim kratim že tako kratko življenje! Iz radovednosti in sle po znanju so me pritegovali vsakdanji pojavi v naravi. Zato je razumevno, da sem že v Zg. Tuhinju začel graditi čebelarstvo opazovalno postajo, ki sem jo nato v Dobu dodobra izpopolnil. Od takratnega Osrednjega društva v Ljubljani sem prejel toplomer, čebelarstvo tehniko, vse potrebne tiskovine in navodila.

Toplomer sem moral namestiti na kraj, kamor sonce nikdar ne posije. Toplomer je pritrjen na deščico in na poseben način izdelan, da prikazuje najvišjo in najnižjo temperaturo tistega dne. Steklena cevka je usločena v obliki velikega U. Modro obarvani alkohol poriva drobcen kovinski del v obeh krakih navzgor. Na najvišji točki obstane.

Pri meni je na levi strani prikazoval toploto, na desni pa mraz, da sem ob vsakem času lahko ugotovil trenutno toplino zraka. Vsako jutro je bilo treba ob 7. uri odbrati in zapisati dosežene podatke prejšnjega dne. Z majhnim magnetom smo nato potegnili kovinske delčke v stekleni cevčici zopet do alkohola.

Avtor in njegov čebelnjak leta 1925 v Dobu

Zaradi posebnega doživetja poročam neko zanimivost, ki ne spada v čebelarstvo stroko. Zima leta 1928/29 je bila izredno mrzla. V decembru je padlo živo srebro že na 13 stopinj pod ničlo. Mraz se je stopnjeval in dosegel v januarju minus 26° C, v februarju celo minus 33 stopinj C! V Ljubljansko kotlino se je »vlegel« mraz, ki je skoro 14 dni ostal tudi podnevi na 30 stopinjah pod ničlo! Ko je nekega dne sonce predrlo skozi meglo, smo imeli kaj videti! Vsi smo bili presenečeni: na nebu so sijala

tri sonca! Pravo sonce v sredi, levo in desno od njega v isti ravnini pa odseva njegovih žarkov v ledenih kristalih, ki so plavali v našem »polarnem« ozračju. Naravno sonce je imelo svetel obroč, v katerem sta tičali navidezni sonci. Ko sem z mladino stopil iz vasi na ravan, se nam je odprl še večji čudež. Julijci, Karavanke in Kamniške planine so žarele v vsej svoji zimski krasoti! V višini treh sonc pa se je čez vse obzorje črtal lahek svetel krog, v katerem so se na dveh mestih kazala po tri sonca v medlem odsevu. Na nebu je bilo devet sonc! To je bil edinstven in nepozaben dogodek, ki pa ni trajal samo nekaj trenutkov, ampak od 11. do 13. ure!

Tehtnico sem začasno namestil v čebelnjaku, pozneje je prišla v poseben paviljon. Nanjo sem postavil opazovalni panj, ga uravnovesil na krajšem vzvodu z železno utežjo, ki sem jo z vijakom nepremično pritrdil. Tehtnica je bila nared in sem odtlej vsak dan ob 7. uri zjutraj zapisoval razliko v teži. Preko zime je stalno padala, dokler ni na pomlad za nekaj dni obstala. S kakšnim veseljem sem zapisoval donose! Ob ugodni paši so bili dnevni donosi kar upoštevanja vredni, v začetku so prevladovali manjši, pozneje so se stopnjevali. Tja do 1,50 kg so bili zelo pogosti. Redkeje so se sukali med 2 do 2,50 kg. Dosegel sem celo 3 kg dnevnega donosa! Žal, taki dnevi so bili redki. (Na Štajerskem pa so po ustnih izročilih v ajdovi paši dosegli tudi po 4 kg na dan.) Srce mi je od veselja poskakovalo. Ob takih dnevih sem tudi zvečer uravnaval tehtnico, da sem opazoval, koliko vode neumorne čebeli spravijo preko noči iz medicine.

Panj je bil last čebelarске podružnice Krtina. Uporabljali so ga že dalj časa na tamkajšnji opazovalni postaji, ki se je sedaj preselila v Dob. To je bil AŽ panj na 11 satnikov, z dvojnimi stenami in vmes še z izolirnim materialom. Imel je tudi dva slepa satnika za razširjevanje in oženje gnezda. Za okencem je bilo dovolj prostora za pitalnik in slamnico.

V poznejših letih mi je čebelarско društvo v Ljubljani zaupalo vodstvo opazovalnih postaj iz vse Slovenije. Koliko užitka in veselja sem imel s tem delom.

Že v zimi 1925/26 mi je vaški mizar izdelal Kleinov matičnjak, ki ga je objavil Vadnal v Sl. Č. leta 1922. Za notranjo opremo sem poskrbel sam. Devetsatarsko pločevinasto razstojišče je kovač razsekjal na tri kose in vse ostrine odstranil s pilo. En del je bil pritrjen v dvotretjinski višini pročelja, dva pa na dnu oboda, podložena s kosom običajne letvice za satnike. Na teh treh razstojščih so satniki stali pravilno pokonci

in tudi dovolj trdno. Prvi stranici, ki mi ju je naredil mizar po Vadnalovem načrtu, me nista zadovoljevali, ker sta se vijugali. Imel sem boljšo rešitev. Na Podrečju v občini Vir je bila žaga za furnirje. Posebno velika krožna žaga v premeru poldruga metra je s tenkimi zobmi rezala les na pol do 12 mm debele plošče. Z lahkoto sem dobil dovolj široke deske iz zdravega vrbovega lesa, ki se niso prav nič krivile. Posebno pozornost sem posvetil izolaciji, da so bile družinice dovolj na toplem.

Na splošno sem bil z matičnjakom zadovoljen, edina napaka je, da zavzema mnogo prostora. Matice so se v njem kar dobro prašile, morda zaradi tega, ker sem označeval brado prašilčka, ko se je pripravljaj na praho matice. Po stari navadi so kranjčarji polagali na brade drugcev raznobarvne kamenčke ali predmete, ki so mladi matice s praha razločno označevali njen pravi dom.

Pa še dve izkušnji mi je posredoval matičnjak. Vsak prašilnik je imel v pokrovu izvrtano široko okroglo odprtino, kamor sem namestil turingijski pitalnik. Bil je še ostanek pokojne Avstrije, ko so pri nas vpeljavali panje dunajčane. Posoda je bila potlačena litrska steklenica, podobna okroglemu balonu. Pitalnik je bil okrogel, narejen iz bele pločevine in nizek, da so čebele krog in krog pile sladkorno raztopino. V teku vzrejevanja sem že šele spoznal, kolike važnosti je za razvoj družin, da imajo čebele vedno zadostno količino hrane!

Že prvo leto sem opazil na zgornjih satnikovih letvicah cele vrste nastavkov iz belelega voska, kot bi hoteli tam čebele graditi celice. Kako sem bil neroden, da na to nisem mislil! Dobro mi je bilo iz anatomije znano, da mora mlada čebela izpotiti maščobo v obliki voska, predno postane pašna čebela. Ker v prašilniku ni bilo satnic, so čebele odlagale ta vosek na letvice. Odslej sem v prašilnik postavljaj oba stranska satnika na glavo. Čebele so spodnje robove satja na dveh, treh mestih pritrdile na letvice. Te satnike sem z veseljem uporabljal ob gozdni paši, ker je imelo satje trdno oporo na letvicah in se pri točenju ni lomilo. Le srednji satnik je v panjičku stal normalno, da sem mu lahko na spodnjem robu vcepil goden matičnik.

V matičnjaku je bilo prostora za 12 družin. Kontrola spršenih matic ni bila prav lahka, le prve dneve po prahi je bilo treba pustiti panjičke pri miru. Kadar mi je bila potrebna sprášena matica, sem jo vedno jemal vsakemu drugemu prašilčku. Ločilni deščici med dvema prašilčkoma sem z lahkoto dvignil, brezmatični prašilnik primaknil k drugemu in deščici vtaknil na prazno me-

sto. S tem sem prekinil stik z žrelom, ki se je dalo zapreti z leseno loputo. Brada pod žrelom se je dala odstraniti in čebele so kmalu našle sosedno žrelo, kamor so jih vabile čebele z znanim pahljanjem kril in razširjanjem vonjave iz zadkove žleze. Tako sem odvezal sprašene matice, dokler v matičnjaku niso ostale tri ogromne družine na 12 satnikih, ki sem jih šele proti jeseni razdril in čebele porabil za ojačanje drugih panjev.

Predel okoli Doba in Krtine je naravnost idealen za pomladanski razvoj družin. Ob vodovju in po mejah rastejo raznovrstne vrbe, ki cvetejo skozi ves mesec in še dlje. Ob ugodnih letih smo imeli ob pomladanskem točenju precej vrbovega medu v satovju. Dosti medu so čebele nanosile tudi z regrata, ki ga je bilo svojčas po tamošnjih travnikih toliko, da je bila pokrajina popolnoma rumena. Zaradi močvirnatih tal je zemlja hladna in zato razvoj rastlin nekoliko zaostaja ter imajo čebele pašo še julija in po košnji še otavo v avgustu in septembru. Take pašne razmere se prikazujejo tudi na tehtnici opazovalne postaje. Leta 1922 je Krtina izkazovala 35,15 kg letnega donosa, v Dobo leta 1928 v donosnih mesecih kar 52,60 kg in leta 1929 tudi 38,35 kg donosa.

Ti zadnji leti se je v čebelnjaku odlikoval plemenjak, ki se obe leti ni pripravljval na roj. Njegov donos je bil za 20 % boljši od drugih panjev, zato sem se odločil, da bom od te družine vzrejal mlade matice. V drugi polovici maja sem ga natančno pregledal, če je morda nastavl matičnike — nobenega nisem našel. Zato sem mu odvzel sveže zaleženo in to leto izdelano satnico, iz nje izrezal trakove z mladimi žerkami, da jih vzredi druga določena družina. Dobra paša je namero še podpirala in rejnik mi je vzredil lepo število zrelih matičnikov. Menda jih je bilo 16 ali 18. Štiri Kleinove prašilnike in dva eksportovca na 7 satnikov sem pripravil ter vsakemu vcepil po en dozorel matičnik. Vsakemu sem dodal še večje število trotov iz omenjenega plemenjaka in vse odnesel in hladno klet. Druge matičnike sem porabil na običajen način.

Za 6 družinic v kleti pa sem izbral poseben način vzreje. V hladni kleti so ostale nekako do pol štirih popoldne, ko troti iz drugih panjev že ponehavajo izletavati. Zato sem jih tako pozno prinesel iz kleti in jih razpostavil na sonce v zavetnih krajih. Kmalu so se panji ogreli, čebele in troti so začeli izletavati. Po izletavanju sem jih zvečer zopet prinesel v klet. Tako sem delal zaporedoma ves teden. Res sem si nakopal ne-

prijetno delo, vendar sem upal na uspeh, da se bodo mlade matice sprašile z izbranimi troti. Tudi naslednja leta sem enako ravnal s potomkami teh matic, da sem z njimi zamenjal matice v vseh mojih panjih.

Prenašanje eksportovcev oziroma velikih prašilnikov v klet in zopet iz kleti mi je presedalo, zato sem si omisll male prašilnike po švicarskem vzorcu. Narejeni so bili po velikosti malega satnička iz tanjšega lesa, da sta dva napolnila prazen okvir AŽ panja. Mizar je napravil potrebne hramčke, ki sem jih razpostavil sporazumno v sosedovem sadovnjaku. Kadar sem imel prašilnike v kleti, so stali hramčki povsem na soncu, da so se družinice ob preselitvi takoj ogrele. V teh prašilnikih je bilo zaradi šip zelo olajšano nadziranje, kdaj je matica začela zalegati.

Začelo se je dolgotrajno in natančno preverjanje uspehov. Dva cilja sta vodila vse delo: količina medu je bila na prvem mestu, takoj za tem pa nerazpoloženje za rojenje. Vsako leto sem od najboljšega panja dobival zalego za vzrejo matic, drugi najboljši panj pa je vzgajal večje število trotov, da sem jih dovolj imel za nove prašilčke. Polagoma je razpoloženje za rojenje res pojenjavalo in z lahkoto sem ga krotil. Tistim nekaj trdovratnejšem sem odvezal satnike s pokrito zalego s čebelami vred in iz njih sestavljal narejence za mlade matice.

V kratkem času so imeli vsi panji nove matice, ki sem jih prav kritično presojal. Kar ni odgovarjalo postavljenim normam, sem takoj uničil. Z edinim čebelarjem, ki je bil v neposredni bližini, sva se kmalu sporazumela, da je zamenjal vse svoje matice za mojo novo vzrejeno vrsto. Tako sem bil po svojem prepričanju zavarovan, da tuji troti ne bodo imeli dostopa do mladih matic. Danes se temu naziranju samo smehljam. Ampak takrat so se le kazali lepi uspehi.

Rojivost v družinah je popuščala, donos medu pa je naraščal. Mnogi plemenjaki so se začeli pripravljati na rojenje šele po končani glavni paši, ali pa sploh niso mislili na rojenje. Z urednikom Bukovcem sva mnogo govorila o teh poskusih in ko sem mu leta 1939 povedal o uspehih, me je prosil za družinico, da sam preveri uspehe selekcije. Zato sem mu na pomlad 1940 radevolje odstopil trisatni prašilnik iz Kleinovega matičnjaka. Po vojni mi je povedal, da družinica tri leta res ni nastavila nobenega matičnika in je bil na splošno z njenimi dosežki prav zadovoljen. Vojna je prekrizala vse nadaljnje delo.

PRIDOBIVANJE MEDU IN KRMLJENJE ČEBEL PRI STARIH SLOVANIH

IVAN KRAJNC

V krajih današnje Jugoslavije so po ustnem izročilu v starih časih čebelarili zelo primitivno. Skladno z razvojem orodij se je razvijalo tudi tedanje čebelarstvo. Do pojava kovine in orodja so stari Slovani čebelarili v koših, spletenih iz protja. Koši so bili napoljeni in premazani z govejim blatom, ki je bilo pomešano z glino. V južnih predelih Balkana še danes zasledimo takšne panje, ki jih v Srbiji imenujejo »vrškare«. Iz teh košev so pridobivali med in vosek tako, da so čebele uničili ali zažgali. Srbski izraz košnica je verjetno ostal iz teh časov, čeravno danes imenujejo take panje »pletete«, drugi pa »vrškare«.

Ko je človek izumil sekuro in žago, se je pojavil panj (=uljište), izdelan iz votlega drevesa ali iz tesanih in prežaganih desk. Slovenci poznamo besedi ulj in ulnjak. Panje so postavljali na kamenite plošče v navpični legi. Spodaj so izrezali žrelo (=leto), a na zgornji strani so panj pokrili z desko, ki je bila obtežena s kamnom, da ne bi deske odnesel veter. V sredini panja so pritrdili nekaj navzkriž stoječih prečag, ki so držale satje in med. V Črni gori in celo v Istri nosijo celi rodovi ime Uljanič po tem panju. Po naše bi pomenilo to ime čebelar. V hrvaški Istri je več vasi po izvoru črnogorskih. Slednji so potomci turških ubežnikov.

Iz teh panjev so pridobivali med tudi večkrat na leto in sicer na ta način, da so strešno desko privzdignili. Čebele so z dimom pregnali v spodnjo polovico panja. Za dimljenje so uporabljali drevesno gobo. Z nožem in primitivnimi vilicami so izrezovali po vrhu satje z medom. Ko so delo opravili, so znova panj pokrili in prepustili ponovno izgradnjo satja čebelam. To opravilo so ponovili, kakor sem prej omenil. Vse je bilo odvisno od bogastva čebelje paše.

Takšen med in vosek je prvorazredno blago in to zavoljo tega, ker čebele po vsakem pridobivanju medu takoj izdelajo mlado deviško satje ter ga napolnijo z medom.

Kako se to lepo sliši — vendar je bilo res. Takratna žaga ni mogla porušiti ravnotežja narave. Koliko lipe, kostanja, platan itn. je takrat cvetelo. Pri tem načinu čebelarjenja niso nikoli uničevali čebele. Izjema je bila smrt čebel zaradi bolezni, izginitve matice ali hrane.

S pojavom panjev (uljišta) so nastali veliki čebelnjaki (uljanici) in znana staroslovska medica, med in vosek.

Kakor vidimo, čebel niso več uničevali, zato so jih morali v slabih letinah krmili z grozdnim sokom in kuhanim polnomastnim kozjim mlekom. Sok so kuhali tako dolgo, da so dobili 50 % mezgo, katero so spravljali v lesene posode, na Štajerskem v Prlekiji imenovane »putre«. Tekočino so hranili vse leto in po potrebi z njo krmili čebele. Čebele so krmili na ta način, da so sok vlivali v lončene krožnike, v katere so vlili še četrtino kuhanega polnomastnega kozjega mleka. Predhodno so maso segreti in ko se je vse skupaj ohladilo, so krožnik podstavili na dno panja. Če niso imeli kozjega mleka, so dodali kravje mleko. Največja sramota je bila za čebelarja, če mu je čebelna družina umrla od gladu.

Če analiziramo hrano, s katero so naši stari predniki krmili čebele, vidimo, da je bila ta hrana takrat in tudi danes najboljša za krmljenje čebel. Grozdni sok je bogat sladkorjev, ki vsebujejo glukozo, kozje mleko pa vsebuje beljakovine, mast, kalcij, fosfor, vitamin A in več vitaminov iz skupine B. Po biološki vrednosti je kozje mleko boljše od kravjega. Kalorična vrednost mu je 73/1000 g, kravjemu pa samo 65/1000 g. Kozje mleko čebela laže prebavi in sestava beljakovine je v kozjem mleku finejša.

Verjetno takrat čebelarji niso poznali »sladkorne vojne«, ki nam danes hromi organizacijo in naš napredek.

Po Jugoslovanskem pčelarju povzel

Ivan Krajnc

HRASTOVO MEDENJE NI ZAZELENO

Hrastovo cvetje je znano po svojem obilnem cvetnem prahu. Včasih pa izloča tudi nektar. Izkušnje iz leta 1972 so bile glede tega zelo poučne. To leto so bili v jugovzhodni tatarski ASSR v začetku junija zelo topli dnevi in noči; živo srebro se je dvignilo tudi do 32° C. Za razliko od prejšnjih let so to leto čebele obletavale hrast ne toliko zaradi cvetnega prahu kot zavoljo nektarja. Hrastov cvet je tako zamedil, da so prenehale z donosom šele po sončnem zahodu in so panj nenehno zračile. Iz panjev je pa zaudarjal težak nenavaden duh hrastovega medu. Čebele, ki so bile v sadovnjaku, so skoraj popolnoma prenehale obiskovati jagodovo cvetje in se usmerile na hrast. Dogodilo se je, da enkrat niso prenehale letati na hrastovo cvetje celo po sončnem zahodu.

Proti koncu cvetenja smo opazili, da čebele-delavke hitro propadajo. Neglede na toplo vreme so na mnogih pasiščih skoraj prenehale letati. Pri pregledu čebelnih družin smo opazili samo mlade čebele, ki jih pa ni bilo dovolj, da bi oskrbovale vse zaleženo satje. Našli smo prehlajeno zalego in opazili polžeče čebele z razširjenim trebuhom. Prve dni so bile čebele razdražene, potem pa so postale nekam brezčutne. Mnoge družine so se namenile zamenjati matico

in so v ta namen potegnile matičnike. Matice, ki so zelo pridno zalegale vse do cvetenja hrasta, so kmalu zmanjšale svojo dejavnost, nekatere so pa celo popolnoma prenehale zalegati. Mimo tega se pa iz mnogih jajčec niso razvile ličinke. Zato je bila zalega zelo pestro razporejena. Vse to govori o zastrupitvi čebel z nektarjem hrastovega cvetja, morda pa tudi s cvetnim prahom.

Z dodajanjem sladkorne raztopine v razmerju 1:1 so začele matice zopet zalegati. Ze izdelane matičnjake so čebele uničile. Tiste družine pa, ki so dobivale sladkorno raztopino v času cvetenja hrasta in tudi potem, so bile veliko boljše: opaznih znakov zastrupitve ni bilo, tudi naglo propadanje čebel-delavk ni bilo opaziti, kar se da pojasniti na ta način, da je bil strupeni nektar razredčen s sladkorno raztopino.

Propadanje čebel na pasiščih je bilo tem hujše, čim močnejše so bile čebelne družine. Čez mesec dni, ko se je začela paša (v letu 1972 meseca julija), so bile slabše kot pa ob koncu zime. Laboratorijske raziskave so v tem letu pokazale majhno stopnjo nosenjavosti čebel. Enak osip je bil pri zdravih in okuženih čebelah, kar govori za to, da ni mogla biti nosenjavost vzrok propadanja čebelnih družin in ni nobenega dvoma, da je osip povzročil cveteči hrast. Toksacija, ki jo je povzročila medicinska hrastovega cvetja, je bila velikokrat večja kot pa zastrupljenje s čemeriko v letu 1967. Tedaj je bila namreč precejšnja izguba čebel na pasiščih, ki so bila razporejena v bližini blatnih področij, kjer je nekatera leta posebno veliko čemerike.

Ker v literaturi nimamo nobenih podatkov glede strupenosti medicinske hrastovega cveta, se nam vsiljuje misel, da bi mogli vplivati na hrastov nektar tudi krajevni pogoji, delno večja količina apnenca v zemlji in od tod katroni kalcija v nektarju. Ti so, kakor vemo, strupeni za čebele.

Na ta način je povzročena osip čebel-delavk. V primeru daljšega hranjena zbolijo tudi čebele-dojilje in matice. Strupene lastnosti ima verjetno tudi cvetni prah.

Za preprečevanje in zdravljenje čebel od zastrupitve z medicinsko določenih rastlin je potrebno krmiti čebele s sladkorno raztopino v času cvetenja in po samem cvetenju.

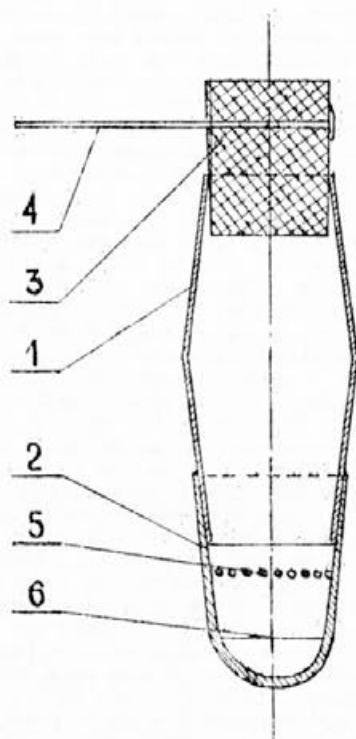
Pčelovodstvo, št. 4/1973, N. K. Salin, višji zootehnik.

Priredil M. M.-j.

DODAJANJE MATIC V UMETNIH MATIČNIKIH

Neuspehi pri dodajanju matic so vzpodbudili slovaškega čebelarja, da je začel razmišljati o zanesljivejši metodi dodajanja matic. Rezultat razmišljanj je umetni matičnik, ki ga je dal patentirati v lanskem letu.

Pri svojem izumu se je povrnil v naravno okolje, ko se matica izleže in zagospodari v družini.

Ko je dodal matičnik z oplojeno matico osiroteli družini, so se čebele najprej zelo razburile in začele oblegati matičnik. Ko so spoznale, da matica sama odstranjuje pokrovček, so obstopile matičnik in čakale, da se bo matica osvobodila. Matico, ki je prišla iz matičnika, so čebele takoj sprejele in jo začele krmiti.

Na ta način je doslej z uspehom dodal 22 matic družinam, ki jim je odstranil stare matice, narejenecem in umetnim rojem.

Osnova matičnika je iz umetne mase (1). Dolžina je 21 mm. Notranji premer je 9 mm, ki se proti koncema zoži na 7 mm. Pokrovček (2) je iz voska. Ko ga natakemo na osnovo, ga ob njej večkrat prebodemo, da prihaja v matičnik zrak (5). Črta, označena na skici (6), nakazuje mesto, kjer matica zgrize pokrovček, da zleze iz matičnika. Matičnik je zaprt z gumijevim zamaškom (3), ki ga prebada žebelj za pritrditev matičnika na sat (4). Celotna dolžina matičnika je 24 mm.

Matico preženemo v matičnik tako, da gre z glavo proti voščenemu pokrovčku. Dodamo ga družini 1 do 2 uri po tem, ko smo ji odvzeli matico. Najbolje ga je dodati na sat z zalego. Če zalege ni, ga dodamo v sredino gnezda. Če ni paše, krmimo, da so čebele bolj mirne.

Matica se v takem matičniku »izleže« v tridesetih minutah ali najkasneje v petih urah. Hrane v matičnik ni treba dodajati. Pri tem načinu dodajanja se po mnenju avtorja skrajša čas »prilaganja« matice družini za 2 do 8 dni. Na enak način je mogoče dodajati nesprašene matice v prašilčke.

Pčelar, 3/1973.

L. K-n.

PREVAŽANJE MATIČNIKOV NA VEČJE RAZDALJE

Nedvomno pomeni dozorevanje matičnikov v inkubatorju (termostatu) tehnični napredek pri vzreji matic. Vanj lahko damo matičnike takoj, ko so pokriti in tako osvobodimo družino skrbi zanje. Družina tako ne bo časovno prekinjana pri pridelavi maticnega mlečka. Vzreja je bolj enakomerna, zato so tudi pogoji vzreje ugodnejši. Prihranek sedmih dni za sprejem nove serije pa tudi nekaj pomeni.

Za to napravo je potreben električni tok, ki pa ni vedno na voljo. Zato je potrebno često prenašati matičnike do inkubatorja. Nekaj izkušenj so si pridobili na Preizkusni čebelarski postaji v Prostejovi.

Matičnike odvajamo že na pasišču takoj, ko so pokriti in jih vložijo v matičnice.

Le-te zavijejo s tkanino in vložijo v torbo, ki jo držijo v rokah ves čas prevoza. Vožnja z avtobusom traja 30 minut. Ves čas od odvzema matičnikov do vlaganja v inkubator znaša 1 uro.

Čeprav se toplota v okolici matičnikov postopoma zmanjšuje, niso doslej opazili škodljivih posledic na vzrejenih maticah. Na ta način so prepeljali 300 matičnikov.

Inkubator za posamezne čebelarje ni rentabilen. Zato priporoča avtor skupinsko uporabo. Predvsem naj bi si ga oskrbeli čebelarski krožki, saj njegova kapaciteta — 500 do 800 matičnic z matičniki — to omogoča.

Včelarstvu 5/1973.

L. K-n

HITIN

Eden od glavnih delov žuželkinega telesa je **hitin**. To je neke vrste glukosamin s kemično formulo $(C_8H_{13}O_2N)_x$. Po svoji molekularni izgradnji je zelo podoben celulozi in je tudi precej enake trdnosti. Njegove dolge in po vseh vidikih nerazvejane verigaste molekule se združujejo vzporedno v tkivu podobne skupke. V žuželkini hitinjači se priključuje še beljakovinska snov sklerotin, kot zelo zamotano sestavljena mreža in se združuje z nitkastim hitinom v tridimenzionalen trden spoj. Ta snov ima zelo nizko specifično težo, odlikuje pa se po izredni čvrstosti proti pritisku in proti natezanju.

Zaradi izrednih lastnosti hitin-skleratinske snovi, ki je doslej človeški um še ni mogel doseči z umetnimi snovmi, pa so žuželke sposobne, da dosegaajo neverjetne mehanske dosegke v letanju.

E. Götz v Die Bienenpflege 5/1973.

Povzel J. M.

ALBINO

S to besedico označujemo trota z »belimi« oči. Ta pojav nastane zaradi pomanjkanja črnega barvila, ki igra v mrežastih očeh izredno važno vlogo. Barvilo namreč izolira med seboj posamezne klinaste oči, da je slika, pridobljena s celotnim očesom, sestavljena iz mnogih drobnih pikic. Kadar manjka barvilo, posamezni očesni klini ne morejo samostojno delovati in slika postane motna. Domnevamo sicer, da troetje z belimi očmi vidijo svetlobo, toda prave slike ne vidijo. Ker zaradi te hibe ne pride do parjenja z matico, ne morejo te dednostne napake prenašati dalje na potomce.

Kadar vzgojimo mlade matice iz družin z »belimi troti«, se pri delu teh matic pojavi ta lastnost. Njihovi troti imajo deloma bele, deloma pa črne oči, ali točno 50 % enih in drugih. Tak poskus dokazuje, da je **albinizem** dednostna napaka, ki pa je **recidivna**. To se pravi, da je lastnost »bele oči« prekrita od druge močnejše ali **dominantne** lastnosti »črne oči«. Matica in čebele pa ne morejo postati beločke, čeprav so to lastnost podedovale od matice, ker je ta lastnost prekrita. Od očeta pa dedne lastnosti »bele oči« ne morejo podedovati, ker beločki troetje ne pridejo na trota zbirališča. Šele z umetnim osemenjevanjem takih matic s semenčicami belookih trotoev je uspelo, da so se rodile matice in čebele z belimi očmi.

Pri trotih se lastnost »bele oči« lahko pojavlja, ker nastajajo troti iz neoplojenih jajčec, ki imajo le en sam niz dednih lastnosti. Če je med njimi tudi lastnost »bele oči«, se bele oči tudi prikažejo.

E. Götz v Die Bienenpflege 5/1973.

Povzel J. M.

LISTOVNI PANJ S KASETNI MI VLOŽKI

Svojevrsno konstrukcijo trietažnega panja je predstavil čebelar Ostojčić iz Beograda. Panj po vsem videzu združuje nekaj dobrih lastnosti listovnega in nakladnega panja. Od prvega to, da ga je moč postaviti v čebelnjak in upravljati od zadaj ter od slednjega upravljanje s celimi »vložki« (po 10 satov) naenkrat. Sati visijo namreč na kovinskem okvirju iz kotnega železa, čigar sprednja in zadnja prečka nosita satnike (hladna stavba), medtem ko stranski prečki služita za vodilo, ki teče po kovinskih sanhah, pritrjenih na stranskih stenah panja.

Ko potegne okvir s sati iz panja, ga postavi v prirejeno škatlo (podobno nakladi z dnom in brez prednje stene), ki je s štirih strani obložena z lesenitom. To mu omogoča dober pregled in enostavno delo s satniki. Dve omenjeni škatli, ki si jih pri pregledu panja postavi ob panju, mu zadostujeta za upravljanje s panjem.

Razstojišča so enaka kot pri nakladnih panjih.

Pčelar 3/1973.

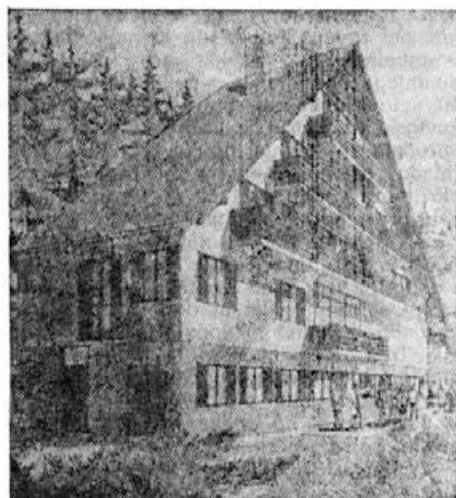
L. K-n

ODPORNOST PELODNIH KOŽIC IN ČEBELNO IZKORIŠČANJE PELODA

Skoro neverjetno se sliši, da nekatere žuželke izkoriščajo beljakovinsko vsebino pelodnih zrn, če pomislimo, kako odporne so kožice pelodnih zrn napram zunanjim vplivom. Kot je znano, čebele izkoriščajo in prebavljajo tudi pelod. Ameriška znanstvenika R. J. BARKER in Y. LEHNER sta temu vprašanju posvetila vso pozornost in raziskovala, kje in na kakšen način se pelodna zrnca razkrajajo, da jih čebele telo lahko izkorišča. Po vseh vidikih dosedanjih raziskav razkrajajo določeni fermenti pelodne kožice v zadnjem predelu srednjega črevesa. Ta kemična presnova se nadaljuje skozi vse tanko črevo in se nadaljuje še v blatniku. Do sedaj še nista mogla ugotoviti, ali izvirajo ti fermenti iz čebeljega črevesja, ali jih izloča mikroflora v čebeljem črevesju, ali pa izhajajo naravnost od peloda. Hranilna vrednost različnih vrst peloda utegne biti res odvisna od fizikalne trdoživosti pelodne kožice. Odvisna je torej od razkroja pelodne kožice in s tem tudi vsebinska uporabnost pelodnih zrn. Kot je nadalje znano, je poraba peloda odvisna tudi od dušikove in sladkorne vsebine v hrani in pa seveda tudi od starosti čebel.

Po Bee World 4/1972 referirano v Garten 8/1973.

J. M.

**V SKLAD ZA GRADNJO ČIC
SO NADALJE PRISPEVALI:**

Člani čebelarke družine Smlednik:

Jože Bizjak	20.—
Franc Jenko	50.—
Valentin Sušnik	50.—
Jože Stenovec	100.—
Anton Setina	50.—
Jože Zupan	100.—
Čebelarška družina iz blagajne	350.—

Člani čebelarkega društva Polhov Gradec:

Vinko Zibelnik	100.—
Stane Tesner	50.—
Vinko Koprivc	50.—
Vinko Omejc	50.—
Tone Hudnik	50.—
Lojze Mravlje	50.—
Avzug Rotar	30.—
Martin Dobnikar	30.—
Janez Arnič	20.—
Jože Setnikar	30.—
Ludvik Cankar	20.—
Franc Bogataj	20.—
Pavel Kržišnik	20.—
Lado Dornik	30.—
Jakob Zagar	20.—
Alojz Jankovec	20.—
Alojzija Slovša	30.—
Angela Bizjan	20.—
Franc Ciuha	30.—

Člani čebelarke družine Besnica:

Jože Balanč	50.—
Jože Udir	50.—
Blaž Zupanc	40.—
Alojz Bernik	40.—
Anton Brenkuš	50.—
Jože Pisovec	20.—
Franc Trebar	20.—
Rudolf Klemenčič	40.—
Ivan Brece	40.—
Janko Solar	25.—
Franc Pogačnik	20.—
Jože Pintar	30.—
Franc Potočnik	40.—
Anton Jelovčan	20.—
Franc Pintar	20.—

**Člani čebelarke družine Lukovica so nabrali
za ČIC pri nečlanih, in sicer:**

Franc in Pepca Urbanija	2.988,55
Ivan Cerar	1.390.—
Anton Razpotnik	530.—
Rudolf Gostič	600.—
Jože Vilar	1.200.—
Franc Omahna	2.295.—

**Člani čebelarke družine Lukovica so pri-
spevali:**

Vinko Jeras	100.—
Miro Hribar	55.—
Ivan Cerar	100.—
Franc Jeretina	25.—
Franc Andrejka	30.—
Anton Markovšek	60.—
Bernard Markovšek	50.—
Zbrano na občnem zboru	20.—

Čebelarška družina Predoslje 108.—

Tone Novak, Ljubljana	55.—
Ivan Krajnc, Marezige	68.—
J. Š.	10.—
Karlo Martelanc, Kanal	46.—
Čebelarško društvo Polhov Gradec	500.—
Čebelarško društvo Tolmin	250.—
Vlado Mihalič, Stročja vas	100.—
Čebelarško društvo Tržič	175.—
Tone Novak, G. Radgona	21.—
Ivan Krajnc, Marezige	92.—
Čebelarško društvo Grosuplje	150.—
Inž. Pavel Mihajlovič, Rezen	127.—
Mirko Kukovič, Vihred	30.—
Čebelarška družina Ormož	95.—
Jože Babnik, Ljubljana	150.—
Čebelarška družina Črna	500.—
Čebelarška družina Ravne/Šoštanj	50.—
Bogomir Rezar, Štore	30.—
Ignac Omahen, Ljubljana	500.—

Vsem darovalcem iskrena hvala!

Uprava sklada ČIC

POROČILO PREDSEDNIKA VALENTINA BENEDIČIČA

na rednem letnem občnem zboru Zveze čebelarških društev Slovenije (Zveze) dne 25. 3. 1973 na Brdu pri Lukovici

Poročilo o delu upravnega odbora Zveze v letu 1972/73 bo kratko. V 1. številki Slovenskega čebelarja 1973 ste namreč lahko brali, kaj je delala Zveza v letu 1972. Tako nam preostane le še poročilo o delu v letu 1973 do danes. V zvezi z že objavljenim poročilom se bom omejil samo na nekatere spremembe, ki so medtem nastale, glede na sprejeti delovni program. Nekoliko se bom zamudil pri organiziranju Janševih spominskih proslav, ki bodo dne 5. in 6. maja na Dunaju ter dne 25. in 26. avgusta na Breznici pri Bledu. Dobra organizacija teh proslav je poleg gradnje Čebelarškega izobraževalnega centra (ČIC) naša najvažnejša naloga v letu 1973.

V prvotnem delovnem programu Janševih spominskih proslav je bilo med drugim predvideno tudi pobratenje med čebelarškim društvom Radovljica, v katerega delovnem okolišu je bil A. Janša rojen in Deželno zvezo za čebelarstvo mesta Dunaj, kjer je umrl. Medtem pa smo se sporazumeli s čebelarškim društvom Radovljica, naj se uresniči ta naloga v relaciji Zveza čebelarških društev Slovenije in Deželna zveza za čebelarstvo mesta Dunaj. Dejansko je ta oblika bolj razumljiva tako glede na organizacijsko stopnjo obeh partnerjev, kakor tudi glede števila prebivalstva v njihovih delovnih območjih. O tem smo potem razpravljali v Gradcu dne 26. novembra 1972 s predstavniki Avstrijske zveze čebelarjev in Deželne zveze za čebelarstvo mesta Dunaj. Predstavniki naše Zveze in obeh avstrijskih organizacij so bili s to spremembo soglasni; naša Zveza pa je bila pooblaščenca, da pripravi osnutek dogovora o prijateljskem sodelovanju med našo Zvezo in Dunajsko deželno zvezo za čebelarstvo. Osnutek smo pripravili v obeh jezikih in ga dostavili Deželni zvezi za čebelarstvo na Dunaj zaradi morebitne spremembe oz. dopolnitve. Zveza čebelarških organizacij Jugoslavije in Avstrijska zveza čebelarjev pa naj bi po našem posebnem predlogu prevzeli patronat nad izvajanjem tega dogovora. Osnutek dogovora z dodatkom o patronatu je Avstrijska zveza osvojila (čitanje listine).

Za mesec september 1973 bo izdala Jugoslovska PTT priložnostno znamko Antona Janše.

Izvajanje ostalega delovnega programa za leto 1972/73 je potekalo takole:

Kulturna skupnost Slovenije nam je nakazala 10.000 (deset tisoč dinarjev) za izplačilo honorarjev avtorjem gradiva za Zbornik o Slovenskem čebelarstvu v dobi Antona Janše v 18. stoletju. S tem smo poravnali pretežni del avtorskih stroškov. Delo bo izšlo oziroma bo dano v tisk pred koncem leta 1973. Zadeva se je namreč zato zavlekla, ker je en sodelavec zaradi bolezni odpovedal sodelovanje.

Delovni program, ki ga je sprejel lanskoletni občni zbor, iz objektivnih razlogov ni bil povsem izpolnjen. Filmov o opravevanju in o biologiji čebel, ki smo ju naročili prek podjetja Jugoslavija film v Beogradu iz Sovjetske zveze še nismo prejeli. Izgleda, da ima podjetje ali težave z dobavo ali pa nima pravega interesa, da izvede naročilo. Zadevno urgenco smo odposlali.

Organizirali smo dva čebelnjaka za preizkušanje čebeljnih rodov, in sicer v Celju in Litiji. Dalje smo organizirali štiri tečaje za čebelarške preglednike. Opažamo, da zadnja leta pada število interesentov za to dejavnost. Zveza je prehodno pokrila stroške za te tečaje. Izplačevanje honorarjev za delo opazovalcev gozdnega medenja v skupni višini 4.800 din je v teku. Vodna preskrba na plemenilni postaji Antona Janše pod Zelenico je urejena. Plemenilna postaja deluje na osnovi samofinansiranja. S turizmom si sama ustvarja dohodke za kritje tekočih stroškov (zavarovalnina, vzdrževanje itn.). Naš blagajnik je že dalj časa težko bolan. Zato še nismo mogli prikazati situacije, na podlagi katere nam bo Kmetijski inštitut Slovenije nakazal sredstva, ki jih je predvidel v te namene iz republiškega sklada za pospeševanje kmetijstva.

Odkritja spomenika A. Žnidaršiču še ni bilo zaradi objektivnih razlogov.

Po programu bo avgusta 1973 odprta spominska soba P. P. Glavarja v Komendi, v čebelarškem muzeju v Radovljici pa soba znamenitih čebelarjev.

V zvezi z gradnjo ČIC ugotavljam, da sredstva dotekajo, sicer pretežno v manjših zneskih, vendar pa hitreje, odkar smo začeli z gradnjo. Po pogodbi o gradnji poslopja do »v surovem stanju pod streho«

bi morali plačati 77 milijonov starih dinarjev. Vsa dela po pogodbi pa še niso gotova, in sicer v znesku za okrog 11 milijonov starih din (celotno stopnišče, dimniki, betonski tlak v kletnih prostorih itn.). Do zdaj je izplačano po pogodbi 50 milijonov starih dinarjev. Čim bo gradnja v surovem stanju po pogodbi povsem opravljena, pa bo treba izplačati vso razliko.

Za denarno pomoč za gradnjo smo se obrnili na 23 republiških, državnih in družbenih naslovov in na vse občinske skupščine Slovenije. Za vsako občino smo še posebej navedli, koliko je v njenem območju čebelarjev in koliko imajo panjev

čebel. Z odzivom na naše vloge pa ne moremo biti zadovoljni.

Na Kulturno skupnost Slovenije smo napravili naslednje vloge za denarno pomoč:

1. za sofinansiranje Slovenskega čebelarja,
2. za sofinansiranje Zbornika o slovenskem čebelarstvu v dobi A. Janše v 18. stoletju, in sicer v višini 72.850 din,
3. za sofinansiranje redne društvene dejavnosti in
4. za kulturno sodelovanje s tujino. Ta prošnja je zajeta v vlogi 662/72 od oktobra 1972 in je bila odposlana na omenjenih 23 republiških, državnih in družbenih naslovov

Predsednik avstrijske zveze čebelarjev A. Tropper predaja svečo predsedniku Benedičiču, ki je bila potem odnešena na Breznico, kjer bo zagorela na zaključni svečanosti

Koliko bomo uspeli z navedenimi vlogami, še ne vemo.

Republiškem sekretariatu za kmetijstvo in gozdarstvo smo v vlogi za sredstva za gradnjo in za spominske proslave dodali še opis problemov o škodi po medvedih, o potrebi po izdaji zakona o čebelarstvu, o zastrupitvah čebel, o boleznih čebel in prevažanju. Vlogo smo sestavili v smislu resolucije, sprejete na lanskoletnem čebelarskem taboru v Komendi 2. julija 1972 v želji, da bi s pristojnimi organi obravnavali probleme pod vodstvom Sekretariata za kmetijstvo in gozdarstvo.

Do zdaj je bil pri tem sekretariatu samo sestanek zaradi nevěščnosti v zvezi s širjenjem čebeljih bolezni pri prevažanju čebel na razne paše. Sestanek je sklicala Republiška veterinarska inšpekcija na posredovanje dr. I. Beningerja v četrtek, 22. marca 1973. Več o tem bo poročil dr. Beninger.

Želimo predvsem to, da naj pristojni organi, tako pri občinah kakor tudi pri republikah, zrelo in brez vsakih osebnostnih razlogov obravnavajo skupaj s predstavniki čebelarskih organizacij čebelarske probleme v prizadevanju, da bi jih skupno tudi življenjsko rešili. To ni samo interes čebelarjev, temveč lahko trdimo, da je še bolj

interes vse naše skupnosti, kar bo pokazala že bližnja prihodnost.

Prehajam na A. Janševe spominske proslave. Čas beži hitro. Saj nas od proslav na Dunaju dne 5. in 6. maja loči komaj še dober mesec. Glede organiziranja prevoza čebelarjev na Dunaj smo se obrnili na turistični podjetji Kompas in Sap. Ponudbi obeh podjetij tako glede kvalitete, kakor glede stroškov sta bili enaki. Odločili smo se za podjetje »Kompas«. Prvi avtobus, s katerim naj bi odšla tudi folklorna skupina, naj bi odpeljal iz Ljubljane ob 5. uri, da bi prispel na Dunaj do 14. ure, ko se bo začel občni zbor avstrijske zveze čebelarjev. Ostali avtobusi bodo sledili iz Ljubljane z odhodom 5. maja ob 6. uri. Na občnem zboru avstrijske zveze bo namreč posvečena posebna točka spominu Antona Janše. Ob 18. uri bo na istem mestu srečanje čebelarjev v slavnostni dvorani Schwechaterhofs. Glavne svečanosti pa bodo v nedeljo, 6. maja.

Preden končam, naj se zahvalim za izredno požrtvovalno delo tajniku Borisu Modrijanu in vsem drugim sodelavcem v Zvezni pisarni. Delo in problemi se namreč kopičijo iz dneva v dan in je treba vložiti zares mnogo volje in truda, da jih zmagujemo.

»VELIKI VOJVODA IN OČE ČEBELARSTVA«

Martin Kulart, Janšev najzvestejši učenec in rojak, je bil leta 1807 priredil v Lwovu na Poljskem svojo izdajo »Popolnega nauka«, ki jo je imenoval »drugo«. Prva izdaja je namreč tako hitro pošla, da Kulart ni niti vedel za njo in je smatral praško, to je drugo izdajo za prvo. Učeni Slovenec Kulart je bil v Lwovu predstojnik akademske knjižnice in javni učitelj čebelarstva, kar je zopet značilno in dokaz za to, kakšen ugled so takrat uživali Slovenci kot čebelarji.

Kako je Kulart čislal svojega rojaka Janšo, vidimo iz njegovega zatrdila, da se bo kot čebelarski učitelj držal naukov svojega učitelja Janše. »O čebelarstvu,« pravi, »se je pisalo že toliko v vseh doбах in pr ivseh narodih, pa od starega Aristotela, Virgilija in Plinija do Širaha, Krünitza in novih pisateljev francoske »Encyclopedie methodique« ne morem najti glede na tak nauk niti

enega pisatelja, ki bi bil prekosil našega Antona Janšo, prostega, a po prirodi izredno nadarjenega kmetovalca.«

In ta »kranjski kmet« je odkril marsikatero skrivnost čebelne družine in je moral zatirati med Nemci z mote, ki so vanje verovali njihovi izobraženi čebelarji in raziskovalci.

Ni torej čudno, če so imenovali že nekdanj Janšo »našega domorodca, vel'cga vojvoda in očeta čebelarstva« in da je Navratil dejal, da je Janša ne le prvi čebelar v vsem cesarstvu, ampak celo kralj čebelarski v vsej Evropi in če je končno krstil njegov »Nauk o čebelarstvu« za »Čebelarsko sveto pismo«.

Prof. Slavko Raič za 200-letnico rojstva Antona Janše

POROČILO UREDNIŠKEGA ODBORA »SLOVENSKEGA ČEBELARJA« NA REDNEM LETNEM OBČNEM ZBORU ZČDS DNE 25. MARCA 1973

V našem jubilejnim letu ima tudi naš tisk svoje specifične naloge. In kako tudi ne, saj praznujemo hkrati z 200-letnico smrti Antona Janše tudi stoletnico slovenskega čebelarstva tiska. Za to priložnost je bilo potrebno pripraviti tudi ustrezen program za tekoče jubilejno leto.

Za take priložnosti tiskajo navadno ustrezne jubilejne publikacije, glasila pa izidejo v jubilejnim formatu in konceptu. Naš redakcijski odbor ni ubral te poti. Res je, da smo dali glasilo v tem letu novo obliko, ki naj že po svoji zunanji obliki poudarja jubilejno letnico. Odlučili pa smo se tudi za boljši papir. Smo bili pa mnenja, da naj namesto enkratne jubilejne številke približujemo skozi vse leto prispevke, v katerih naj obravnavamo posamezna pomembna poglavja iz naše preteklosti, ki so povezana z letošnjimi jubileji. Kakor ste lahko videli, ta program tudi uresničujemo. Seveda pa naj bi bila ena od števil Slovenskega čebelarja posvečena osrednji proslavi v mesecu avgustu.

Ni pa dovolj, da pišemo o naših jubilejih samo v našem glasilu in za čebelarje oziroma naše bralce. Nasprotno! Prav letošnje jubilejno leto je najlepša priložnost, da izkoristimo in angažiramo vsa naša množična obveščevalna sredstva, predvsem pa naš centralni pokrajinski tisk, da seznanjamo našo širšo javnost z našo čebelarstvo problematiko, s pomenom čebelarstva za naš gospodarski razvoj in temu podobno. Redakcijski odbor Slovenskega čebelarja je poklican, da poskrbi za ustrezne prispevke v naših centralnih glasilih, naša društva pa naj bi poskrbela za objavo prispevkov v naših lokalnih listih, kot so Dolenjski list, mariborski Večer, Celjski tednik itd. ...

Pri tem pa prosimo društva, da nam pošljejo izrezke objavljenih člankov, da bi tako imela redakcija pregled nad tem, kaj se je pisalo v dnevnem tisku o tem.

Z našim družbeno-gospodarskim razvojem se bistveno spreminja tudi struktura slovenskih čebelarjev in njihov socialni sestav. S propadanjem individualnega kmetijstva vedno bolj izginja podoba ostarelega očanca, ki sedi s polhovko na glavi in s čedro v ustih pred svojim čebelnjakom ter opazuje dogajanje pred čebelnjakom; namesto njega pa nastopa sodobni proizvajalec in intelektualca, ki v težnji za povezavo z naravo želi združiti prijetno s koristnim.

Razumljivo je, da je med temi vedno več takih, ki najdejo pri čebelah in pri čebelarjenju utešene svoje težnje.

Mimo tega naj omenim, da se tudi med mladino kaže vedno večje zanimanje za čebelarstvo. Čeprav nimamo točnih podatkov o številu in delu krožkov, pa že po razpoložljivih poročilih lahko sodimo, da ti nenehno naraščajo pri naših šolah ob vsestranski pomoči in mentorstvu naših čebelarstevskih družin. Na letošnjih društvenih občinskih zborih smo že lahko poslušali tudi poročila mladega predstavnika čebelarstva krožka. Žal pa kljub vsemu poudarjanju v zadnjem času o pomenu kmetijstva, naši oblastveni organi ne kažejo potrebnega poslušanja za to zvrst našega kmetijstva. Za primer naj navedem naslednje dejstvo: Ko smo zvedeli, da se pripravlja poseben učni načrt za kmetijstvo, sadjarstvo in vrtnarstvo na tistih šolah, ki naj bi zopet uvedle to panogo kot predmet v svoj splošni učni načrt, smo šli na Zavod za šolstvo, da bi zvedeli, če je v učni načrt vnešeno kaj o čebelarstvu. Z začudenjem so izjavili, da so na to res pozabili in to agronom-pedagog, ki je pripravljala ta načrt.

Vse to pa je narekovalo redakcijskemu odboru, da prilagodi vsebino našega glasila navedenim spremembam. Vedno večja je potreba po globljem spoznavanju sodobnih in najnovejših spoznanj in dognanj na področju čebelarstva pri nas doma in v tujini in s tem mora računati tudi uredniški odbor.

Razveseljivo je dejstvo, da se krog novih sodelavcev vedno bolj širi, da so njihovi pristopi in obravnavanje vedno bolj poglobljeni. Tako je redakcijski odbor že nekaj časa v prijetnem položaju, da lahko iz številnih prispevkov izbira najustreznejše. Se več. Med našimi čebelarji je vedno več iskalcev novih boljših poti čebelarjenja, preizkuševalcev, novatorjev ter bistrih opazovalcev, česar pa ne zaklepajo med štiri stene svojega čebelnjaka, ampak želijo posredovati svoje izkušnje in dognanja preko tiska tudi drugim. Zato smo v letošnjem letu uvedli v glasilo posebno rubriko: Izkušnje in preizkušnje naših čebelarjev, ki kaže, da bo vsebina te rubrike pritegnila posebno pozornost naših bralcev.

Žal pa nam še vedno ni uspelo ustrezno oživeti rubriko »Zdravstveni koticček«, kar je ena od največjih slabosti našega glasila. To posebej poudarjam zavoljo tega, ker vidimo,

kako pomembno vlogo igra ta rubrika v tujih čebelarških revijah. Kaže, da je naša veterinarska služba podobna gasilcem, ki se pojavi tedaj, ko je bolezen že v razmahu in da pozablja na preventivo, ki naj ima prednost pred kurativo, se pravi, bolje je preprečevati, kot pa zdraviti.

V zadnji številki Slovenskega čebelarja ste brali, s kakšnimi težavami se spopada uprava našega glasila zavoljo neekspeditivnosti ter neodgovornosti posameznih funkcionarjev v društvih. Kar pomislimo. Uprava bi morala imeti do začetka decembra vsakega leta sezname naročnikov za prihodnje leto. Tedaj moramo tudi sklepati pogodbo s tiskarno. Za letošnje leto pa je dobila uprava podatke do določenega termina namesto od 243 družin vsega od 9 družin. Kako naj na osnovi tega določimo višino naklade za to leto? Danes pa, ko gre vse poslovanje na vseh področjih z računico v žepu, pa tudi naša Zveza ne more prevzeti večjega rizika pri določanju naklade. Zato naj bi v letošnjem jubilejnem letu vsa naša društva in družine odstranila vse slabosti in pomanjkljivosti glede poslovanja in urejanja zadev z upravo Slovenskega čebelarja.

Uredniški odbor še vedno ni izpolnil obljube, da bomo začeli v glasilu z barvno fotografijo, predvsem entomofilnih rastlin, ki jih nameravamo obravnavati. To bi seveda terjalo dodatna finančna sredstva. So to-

variši, ki predlagajo, naj bi formirali poseben sklad za založniško dejavnost, v katerega naj bi se stekali prostovoljni prispevki od honorarjev in podobno. Spričo zbiranja prispevkov za gradnjo ČIC pa menimo, da ne bi bilo oportuno odpirati še sklad za založniško dejavnost, vsaj zaenkrat ne; posebno še, ko so nam odprti drugi viri. Vsa strokovna, poljudno znanstvena in zabavna glasila krijejo lep del svojih izdatkov z oglasi. In če druga glasila to zmorejo, potem res ne razumem, zakaj ne bi zmoželi Slovenski čebelar, ko vendar gre med široke plasti naših občanov v 7000 izvodi. Če bi vsaka družina oziroma njen član, ki je zadolžen za to, pridobil pri gospodarskih organizacijah samo en oglas v letu, bi imeli 243 oglasov, se pravi, da bi imeli za vsako številko 20 oglasov, in če bi samo četrtino tega uresničili, bi že lahko krili velik del naših izdatkov.

Naše jubilejno leto nudi tudi na tem področju najlepšo priložnost, da prelomimo z mrtvilom in aktiviziramo naše poverjenike pri pridobivanju oglasov.

Tako sem v svojem poročilu nanizal le nekaj problemov, ki stojijo pred redakcijskim odborom, pred našimi sodelavci in članstvom glede našega tiska. Prepričan pa sem, da me boste tovariši delegati še dopolnili s svojimi predlogi v diskusiji.

M. Mencej

ČEBELARJI SLOVENSKI!

»Zdaj pa, predragi čebelarji slovenski, ko je zopet vzdignil duh glavo: 'Slovensko čebelarsko društvo', 'Slovenski čebelar', — **kvišku rojaki! Na delo kliče nas dolžnost!**... Dobro porabimo talente, ki smo jih prejeli. Ne dajmo se slepiti od sebičnosti in samopridnosti, temveč občni blagor in povzdiga čebeloreje bodi nam pred očmi! Skrbimo tedaj, da se to novo društvo in naš čebelarski list vzdrži in dobro napreduje... Izražena bodi prisrčna prošnja vsem onim gg. čebelarjem in prijateljem čebelarstva, ki jim je dano nekaj več, namreč popolno znanje v čebelarstvu in pa zmožnost, spretno rabiti pero. Kakor je zemlja napolnjena z različnimi rastlinami, živalimi itd., da človeku, ki je vsega tega gospodar, ni pusta in dolgočasna, ter da vse stvari druga od druge žive, — tako skrbite tudi čč. gg. pisatelji, da naš list ne bode pust, temveč napolnjen vedno z dobrimi, koristnimi in podučnimi članki, ki bodo izhajali iz dobre znanosti, resnice in lastne skušnje...

Dober vspех tedaj čebelarskemu društvu in prisrčen pozdrav novemu listu; naj procvitata in delujeta oba dolgo in dolgo let, v prid domače čebeloreje, za katero je ravno naša slovenska domovina še ugodnejša, nego marsikatera druga dežela; zakaj bi tedaj zaostajali? **Čebeloreja slovenska živi, rasti, cveti!**«

Jan. Jurančič

Iz uvodne besede prvega letnika Slovenskega čebelarja pred 75 leti

XXIV. KONGRES MEDNARODNE FEDERACIJE ČEBELARSKIH ZDRUŽENJ — APIMONDIE

Buenos Aires, 14—20 de octubre de 1973
Sociedad Argentina de Apicultores
Direccion Postal:
Casilla de Correo Central 3788 —
Buenos Aires, Rep. Argentina

ČEBELARJEM VSEGA SVETA

Organizacijski komite 24. kongresa čebelarstva APIMONDIE vabi vse čebelarje sveta in vse delavce, ki so zaposleni v čebelarški industriji in v trgovini s čebelarškimi pridelki.

S svojo udeležbo na kongresu, ki bo od 14. do 20. oktobra 1973, boste počastili kongres. Uradno se bo kongres začel 15. oktobra v prisotnosti nacionalnih, provincialnih in municipalnih uradnih oseb naše dežele.

Republika Argentina vas pričakuje. Tu boste srečali mnogo prijateljev, ki vas z veseljem pričakujejo, prijateljev, ki računajo, da bodo v času vašega bivanja obogatili svoje znanstveno in tehnično znanje, sočasno pa želijo vam pokazati svoje dosežke na področju čebelarstva. S ponosom vam bomo pokazali našo deželo, ki se ponaša s svojimi naravnimi bogastvi, katera so večini od vas nepoznana. Argentina vas bo tovariško sprejela ne glede na vaše versko, politično ali socialno prepričanje. Zagotavljamo vam, da se boste počutili kot doma, pa naj pride od koder koli.

Sodelovanje in pokroviteljstvo

Izvršna oblast Argentine je s simpatijami sprejela odločbo, da bo prestolnica Argentine kraj 24. kongresa čebelarstva in bo rade volje sodelovala na kongresu. Prepričani smo, da bo tematika, ki jo boste obravnavali na kongresu, vsebovala pomembne vidike, ki zadevajo sodobno čebelarstvo tehnologijo, prav tako pa tudi stopnjo industrializacije in realizacije. Na podlagi tega je na predlog ministra za kmetijstvo in živinorejo podpisal predsednik argentinskega naroda dekret, v katerem je rečeno, da bo 24. mednarodni kongres čebelarjev njihov narodni interes. S kongresom bodo sodelovali poleg nacionalnih, provincialnih in municipalnih oblasti tudi državne in privatne univerze, generalna ekonomska konfederacija Argentine, konfederacija kmetijskih asociacij in banke province Buenos Aires.

Dnevni red kongresa

Sekretariati komisij Apimondie za biologijo čebel, patologijo, medonosne flore in opravevanja, čebelarških pripomočkov in tehnologije čebelarjenja ter za ekonomiko čebelarjenja pozivajo združenja — člane Apimondie, da pošljejo že javljena predavanja in predloge za resolucijo do 31. julija 1973. Ta datum je dokončen.

Predavanja morajo biti pisana v enem od petih uradnih jezikov — nemškem, španskem, francoskem, angleškem ali ruskem; ne smejo pa presegati 3000 znakov na strani. Pisana morajo biti s pisalnim strojem. Poslati jih je treba v štirih kopijah. Celotni tekst predavanja pa ne sme imeti več kot 10.000 znakov. Razmak med vrstami mora biti za eno vrsto.

Organizacijskemu komiteju bo zelo ustrezno, če bodo predavanja poslana poleg domačega še v prevodih drugih uradnih jezikov. Listov ne pregibajte in pri odpošiljavi vstavite v kuverto karton. Če boste priložili diapozitive, naj bodo ti v velikosti 24 × 36 milimetrov.

Vplačilo pologa — pogoj udeležbe

Sodelujoči plačajo 35 ZDA dolarjev, spremljevalci pa 25 dolarjev in sicer je treba plačati do 1. junija 1973.

Po tem datumu pa plačajo sodelujoči 40 ZDA dolarjev, spremljevalci pa 30 dolarjev.

Vplača se pa le na račun XXIV. mednarodnega kongresa čebelarjev.

Kongresa se pa lahko udeležijo znanstveniki, zdravniki, agronomi, entomologi, v kolikor je njihova dejavnost povezana s čebelami; čebelarji-profesionalci in neprofesionalci, industrialci in trgovci, če se ukvarjajo s čebelnimi proizvodi.

Vplačana kvota daje udeležencu kongresa pravico udeležbe na vseh znanstvenih razpravah, dobi dokumentacijo v specialno izdelani mapi; pravico do udeležbe na enodnevni ekskurziji po okrajih Buenos Airesa z obedom, udeležbo pri kokteilu ob priložni otvoritvi, večerjo ob zaključku, obisk dveh prireditev argentinskega folklornega ansambla in končno bo dobil Zbornik vsebine kongresa, ki bo obsegal okoli 800 strani.

Spremljevalci imajo enake pravice kot sodelavci na kongresu, le da ne dobijo Zbornika predavanj. Za spremljajoče osebe je načrtovan poseben program, ki ga bo izvajala protokolna komisija in komisija za ženske; tako npr. obisk modne revije, kulinarne razstave, obisk letoviških krajev v mestu, zoološkega in botaničnega vrta, kozmetičnega inštituta in mednarodne razstave »Ekspo-Api 73«.

»Ekspo-Api 73« —

Mednarodna čebelarstva razstava

Kongres bo dopolnjevala mednarodna tehnična razstava čebelarstva materiala in pripomočkov pri čebelarjevih opravilih ter pridelovanje čebelnih pridelkov; kemičnih proizvodov za preprečevanje bolezni in uni-

čevanje povzročiteljev bolezni Apos Mellifica; znanstvenega gradiva za laboratorij, raziskav in sodobnih aparatov za instrumentalno oplojevanje. Razstava bo živa priča stopnje razvoja in dosežkov čebelarstva industrije.

Mednarodna razstava »Ekspo-Api 73« bo odprta za udeležence kongresa toliko časa, kolikor bo trajal kongres. Obisk pa bo dovoljen na podlagi posebnih vstopnic.

Ustanove, ki so zainteresirane v trgovskem delu razstave, prosimo, da pravočasno obvestijo organizacijski komite, koliko prostora rabijo za razstavo in seznam eksponatov.

Organizacijski komite je določil premijo za najboljše argentinske dosežke, za najboljše latinskoameriške dosežke in premijo za najboljše dosežke v tujini. V ta namen je bila izbrana žirija.

Konkurzi

Organizacijski komite je predvidel tudi organizacijo različnih konkurzov, tako konkurz za med, vosek, konkurz za fotografije in diapozitive. V razpisu je določen točen način pošiljanja in vsi pogoji.

APIAKTA, št. 1 in 2, 1973

80 LET ŽIVLJENJA ANE MARKELJ

Lepo in prav je, da se vrhniški čebelarji spomnimo Markeljnovne mame ob njeni 80-letnici življenja.

Poročila se je v dneh, ko se je pričela I. svetovna vojna s Francetom, enim od treh bratov Markelj, ki so bili vsi napredni in navdušeni čebelarji. Že nekaj dni po poroki je bil mož mobiliziran. Prvi dve leti se je občasno oglašil s pismom. Naslednja štiri leta pa je preživel v mestu Tomsk kot vojni ujetnik.

Ob njegovem odhodu je bilo pri hiši 30 AŽ panjev in 12 eksportnih družin. Z vso mladostno energijo se je oprijela čebelarstva. V šestih letih odsotnosti moža si je nabrala veliko izkušenj. Postala je čebelarica, kar je še danes, saj še vedno oskrbuje 70 AŽ družin. V poletju 1972 je še redno obiskovala vse tri čebelnjake s kolesom in pri tem napravila tedensko do 200 km poti. Mož ji je pred leti umrl v starosti 84 let.

Ko smo zbirali prispevke za Čebelarstvo izobraževalni center, smo obiskali tudi njo. Ko smo ji povedali, kaj bi radi, je odgovorila: »Seveda bom dala. Šola je potrebna za vse, zlasti pa za mlade čebelarje, ker znanja ni nikoli dovolj. Ker denarja nimam, bom dala med.« In res je darovala za ČIC 45,5 kg gozdnega medu.

Iskreno ji želimo še veliko zdravih let in uspeha v čebelarstvu.

Čebelarstva družina Vrhnika

IVAN ŠPEH

Žalost je obšla ne samo rodno družino, sorodnike in znanke, ampak tudi nas čebelarje, ko se je razširila vest, da Ivana Špeha ni več med nami.

Pokojni Ivan Špeh se je rodil 2. 2. 1898. leta v Solčavi. Težka je bila njegova življenjska pot. Dolga leta je delal pri Rudniku svinca in topilnice Mežica. V Žerjavu si je postavil skromen dom, dva kilometra stran pa čebelnjak.

Čebelaril je od 1929. leta, najprej s kranjiči, potem pa z žnidaršiči. V zadnjih letih, ko mu moči niso dopuščale, je obseg svojega čebelarstva zmanjšal, leta 1971 pa popolnoma opustil, saj zaradi oddaljenosti čebelnjaka ni mogel več obiskovati svojih ljubljenc.

Za dolgoletno napredno čebelarjenje in dolgoletno članstvo v čebelarstvu in družini je bil tov. Ivan Špeh odlikovan z redom Antona Janše III. stopnje.

Kako izredno spoštovan in priljubljen je bil naš Ivan pri čebelarjih in med stanovskimi kolegi, je pričal velik pogreb, ki je bil dne 4. 4. 1973 v Črni na Koroškem.

Žerjavski čebelarji sočustvujemo z njegovo družino, tebe Ivan bomo pa ohranili v najlepšem spominu.

Čebelarstva družina Žerjav

RUDOLF RAVBAR

Tiho se je poslovil in nas za vedno zapustil naš najstarejši čebelar, dolgoletni član in soustanovitelj čebelarstva družine Sežana, Rudolf Ravbar, ki smo ga spremili na njegovi zadnji poti 7. oktobra 1972 na pokopališče v Dutovlje.

Rodil se je 9. 8. 1883. leta v vasi Voglje, lepi in prijazni vasi

pri Repentaboru blizu Sežane, kjer je tudi preživel svoja otroška in mladostna leta. Čebelariti je začel, ko je imel 12 let. Neko od sorodnikov mu je podaril kranjiča in potem je dobil še en roj in tako je kot mladenič pričel razvijati čebelarstvo z izdelavo lastnih panjev kranjičev. Kmalu pa je spoznal, da bo imel več uspeha z AZ panji. Tako si je sam izdelal 42 AZ panjev, jih naselil s čebelami in v njih dokaj uspešno čebelaril do visoke starosti. Ko je zadnjikrat položil čebelam zalogaj zimske zaloge, mu je postalo slabo in je preminil zadet od srčne kapi.

Čebelaril je z veliko ljubeznijo do čebelic in bil zelo natančen. Zlasti veliko skrbi jim je posvetil v jeseni, da so bile čim bolj pripravljene na zimski počitek.

Ohranili ga bomo v lepem spominu.

Člani Čebelarstva družine Sežana

MARTIN KLEMENČIČ

Prav ko so se prebudile naše ljube čebelice iz zimskega spanja, nas je dne 29. marca za vedno zapustil nadvse priljubljeni Martin Klemenčič. Umrl je nepričakovano, zadet od možganske kapi. Rojen je bil 23. 10. 1913 in je že od zgodnje mladosti čebelaril. Kmalu po vojni

je kot tajnik družine v Metliki bodril čebelarje in je bil vsakomur kot dober svetovalec vedno na razpolago. Kot lepo drevce v vrtu, je krasil svoj dom v Metliki in bil vzor pridnega moža in očeta. Nadvse dragega pokojnega Martina bomo čebelarji ohranili še dolga leta v lepem spominu.

Čebelarstva družina Metlika

Prodaj

skupno 14 naseljenih AZ panjev na 10 satov in 6 praznih, točilo za 3 sate in 6 kant za med. Alojz Zigon, Središka 19, 61000 Ljubljana.